

Povijest Međimurja od prapovijesti do suvremenog doba s posebnim naglaskom na novi vijek

Magaš, Marta

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:800929>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-12**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Filozofski fakultet

MARTA MAGAŠ

**POVIJEST MEĐIMURJA OD PRAPOVIJESTI DO SUVREMENOG
DOBA S POSEBNIM NAGLASKOM NA NOVI VIJEK**

Završni rad

JMBAG: 0303105212, redovita studentica

STUDIJSKI SMJER: prijediplomski studij engleskog jezika i književnosti i povijesti

Predmet: Uvod u hrvatski novi vijek

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Povijest

Znanstvena grana: Hrvatska i svjetska ranonovovjekovna povijest

Mentor: red. prof. dr. sc. Slaven Bertoša

Pula, rujan 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Marta Magaš, kandidatkinja za prvostupnicu Engleskog jezika i književnosti i povijesti, izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju bilješke i bibliografija. Izjavljujem da ni jedan dio Završnoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, te ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za neki drugi rad na bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

Marta Magaš

U Puli 27. kolovoza 2024.

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOGA DJELA

Ja, Marta Magaš, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, nositelju prava korištenja, da moj završni rad pod nazivom „Povijest Međimurja od prapovijesti do suvremenog doba s posebnim naglaskom na novi vijek“ upotrijebi da tako navedeno autorsko djelo objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te preslika u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

Potpis

Marta Magaš

U Puli 27. kolovoza 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. O MEĐIMURJU	2
2.1. Geografske i demografske karakteristike Međimurja	2
3. PRAPOVIJEST	4
3.1. Paleolitik.....	4
3.2. Neolitik.....	5
3.3. Eneolitik ili bakreno doba	6
3.4. Brončano doba.....	6
3.5. Starije željezno doba (Halštatska kultura).....	7
3.6. Mlađe željezno doba ili laten	8
4. RIMSKO RAZDOBLJE U MEĐIMURJU	9
4.1. „Plemena koja žive tamo gdje teče Drava“	9
4.2. Epigrafski spomenici i drugo	10
5. SREDNJI VIJEK.....	12
5.1. Rani srednji vijek	12
5.2. Razvijeni srednji vijek.....	12
5.3. Najstariji pisani dokumenti Međimurja.....	13
5.3.1. Mihovljan	13
5.3.2. Prelog	13
5.3.3. Čakovec.....	13
5.4. Međimurje u 14., 15. i prvoj polovici 16. stoljeća	15
5.4.1. Obitelj Lacković	15
5.4.2. Obitelj Celjski	15
5.4.3. Obitelj Ernušt	17
6. NOVI VIJEK.....	19
6.1. Zrinski u Međimurju (1546.-1691.)	19
6.1.1. Dolazak Zrinskih u Međimurje	19
6.1.2. Nikola IV. Zrinski „Sigetski“	20
6.1.3. Juraj IV. Zrinski	21
6.1.4. Juraj V. Zrinski.....	22
6.1.5. Nikola VII. Zrinski „Čakovečki“	22
6.1.6. Zrinsko-frankopanski otpor.....	24
6.1.7. Ana Katarina Zrinska	26

6.1.8. Adam Zrinski.....	27
6.1.9. Fran Krsto Frankopan.....	27
6.2. Međimurje na prijelazu iz 17. u 18. stoljeće	28
6.2.1. Grofovi Althani	29
6.2.2. Grofovi Feštetići.....	30
6.2.3. Obitelj Knežević.....	31
6.3. Međimurje 1848.	31
6.4. Međimurje 1861.	33
6.5. Provođenje mađarizacije	34
7. SUVREMENO DOBA.....	36
7.1. Međimurje u vrijeme Prvog svjetskog rata	36
7.2. Oslobođanje Međimurja od Mađara 1918.	37
7.3. Međimurje u vrijeme Drugog svjetskog rata.....	39
7.4. Židovi u Međimurju	40
7.5. Oslobođenje Međimurja od Mađara 1945.....	40
8. ZAKLJUČAK	42
IZVORI I LITERATURA.....	43
POPIS SLIKA I FOTOGRAFIJA	44
SAŽETAK.....	46
ABSTRACT	47

1. UVOD

Tema završnog rada je povijest Međimurja, s posebnim naglaskom na razdoblje novog vijeka. Cilj rada je pružiti opći pregled povijesti Međimurja od prapovijesti do suvremenog doba te istovremeno predstaviti kulturu i tradicije koje su oblikovale današnje Međimurje.

Rad je podijeljen u osam dijelova. Uvod čini prvi dio rada, dok se u drugom dijelu ukratko iznose opće činjenice o Međimurju, uključujući geografska obilježja najsjevernije županije Republike Hrvatske te objašnjenje samog imena *Međimurje*. Treći dio uvodi u povijesni pregled Međimurja, s naglaskom na prapovijesno razdoblje. Posebna pažnja posvećena je najvažnijim arheološkim nalazima iz paleolitika, neolitika, bakrenog i brončanog doba, kao i starijeg i mlađeg željeznog doba. Četvrti dio bavi se antičkim razdobljem, s fokusom na rimsko doba i epigrafske spomenike pronađene na području Međimurja. Peti dio posvećen je srednjem vijeku, razdoblju koje je obilježeno najstarijim pisanim dokumentima iz 13. stoljeća te značajnim obiteljima poput Lackovića, Celjskih i Ernušta. Šesti dio rada, koji je ujedno i najvažniji, obrađuje razdoblje novog vijeka, s posebnim naglaskom na obitelj Zrinski koja je vladala Međimurjem od 1546. do 1691. Uz Zrinske, spominju se i grofovi Althani, koji su Međimurje pripojili mađarskoj županiji Zala, te Feštetići, koji su upravljali Međimurjem od 1791. do 1923. U ovom dijelu nezaobilazno je spominjanje 1848., kada ban Josip Jelačić proglašava rat Mađarskoj i pripaja Međimurje Banskoj Hrvatskoj, iako je ubrzo ponovno palo pod mađarsku vlast. Sedmo poglavlje posvećeno je suvremenom dobu, s naglaskom na događaje tijekom Prvog i Drugog svjetskog rata te konačno oslobođenje Međimurja od Mađara 1945. Rad završava osmim dijelom koji donosi zaključak i pruža informacije o nematerijalnoj baštini Međimurja, poput značajne *Međimurske popevke* koja je 2018. uvrštena na UNESCO-ovu Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva.

Prilikom izrade rada korištena su razna stručna djela, uključujući knjige, članke i online izvore, kako bi se prikupile relevantne informacije. U rad su uključena i vlastita saznanja.

2. O MEĐIMURJU

2.1. Geografske i demografske karakteristike Međimurja

Međimurje, koje je od 1992. samostalna dvadeseta županija Republike Hrvatske, predstavlja njezino najsjevernije granično područje, omeđeno rijekama Murom i Dravom. Ova županija smještena je na spoju dviju velikih europskih reljefnih cjelina: istočnih Alpa i Panonske nizine, što omogućava podjelu Međimurja na dvije osnovne morfološke cjeline: brežuljkasto gornje Međimurje na zapadu i nizinsko donje Međimurje na istoku, poznato i kao *dravsko-murska cjelina*.¹

Donje Međimurje oblikovano je djelovanjem rijeka Mure i Drave, a zbog čestih promjena njihovih korita, naselja su smještena na povišenim riječnim terasama, podalje od rijeka, kako bi se smanjio rizik od poplava. Primjer promjene korita rijeke Drave zabilježen je još u 18. stoljeću, kada je katastrofalna poplava prouzročila da Legrad, koji je nekada bio dio Međimurja, postane dio Podravine, odnosno današnje Koprivničko-križevačke županije. Ukupna površina Međimurja iznosi 792,5 km², a s populacijom od 105.250 stanovnika² ova županija je jedna od najgušće naseljenih u Republici Hrvatskoj.

Međimurje je kroz povijest zadržalo većinsko hrvatsko stanovništvo, s korijenima koji sežu još u razdoblje ranog srednjeg vijeka. Iako rijetki, srednjovjekovni spomenici Međimurja prepoznatljivi su i u drugim dijelovima srednjovjekovne Slavonije. Arhitektonski objekti na čakovečkom posjedu iz tog razdoblja većinom su djelo domaćih graditelja, a ne stranih.³ Iako su kroz povijest bile prisutne različite vanjske sile, poput Osmanlija i Mađara, Međimurje nikada nije doživjelo značajnije migracije ili promjene u etničkom sastavu stanovništva. Međimurci su uspjeli očuvati svoj katolički identitet, a crkvene župe bile su pod jurisdikcijom zagrebačke biskupije. Budući da Turci nikada nisu zavladali Međimurjem, nisu imali priliku naseliti balkanske Vlahe u tom području. Zbog toga je međimursko seosko stanovništvo ostalo većinski rimokatoličko ili protestantsko.⁴ Ova činjenica značajno je doprinijela očuvanju etničke homogenosti stanovništva, jer nije došlo

¹ Šestak, Mario, Uvod, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 13.

² Popis stanovništva 2021., www.dzs.hr.

³ Marković, Mirko, *Međimurje: stanovništvo i naselja*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2003., str. 9.

⁴ Isto, str. 10.

do miješanja s vlaškim etničkim elementima. Brojni pokušaji mađarizacije naišli su na snažan otpor lokalnog stanovništva, a jedno od ključnih imena u otporu je dr. Ivan Novak. Njegovim zaslugama, Međimurje je na Badnjak 1918. ponovno pripojeno Hrvatskoj.⁵ Zahvaljujući odlučnom otporu, Međimurje je uspjelo očuvati svoj pretežno hrvatski etnički sastav i kulturni identitet.

2.2. Povijesno podrijetlo imena „Međimurje“

Područje Međimurja omeđeno je rijekama Murom i Dravom, što predstavlja osnovu za objašnjenje naziva koji danas nosi najsjevernija županija Republike Hrvatske. Rudolf Horvat u svojem djelu *Poviest Međimurja* navodi da se u diplomatskim dokumentima na latinskom jeziku iz 13. stoljeća Međimurje spominje kao *Insula inter Muram et Dravam*⁶ ili *Insula Muro Dravanae*. U njemačkim povijesnim izvorima zabilježeno je kao *Murinsel*⁷, a u mađarskim kao *Muraköz*. Ovi nazivi ukazuju na to da je Međimurje kroz povijest bilo percipirano kao otok, odnosno, potvrđuju da je Međimurje oduvijek bilo *med dvema vodami*.⁸

Kada govorimo o Međimurju kao otoku, mislimo na zasebnu cjelinu koja se kroz povijest posebno razvijala. Zbog čestih promjena državnih granica, Međimurju je bilo otežano, pa čak i onemogućeno, održavanje kontinuiteta, što je rezultiralo njegovom specifičnom razvojnom putanjom. Te razlike vidljive su i danas u određenim aspektima u usporedbi s ostatkom Hrvatske. Danas se Međimurje ponosi i nazivom *Hortus Croatiae*⁹, kako ga je 1752. nazvao učeni pavlin Josip Bedeković¹⁰ u svojem djelu *Natale solum magni ecclesiae dotoris sancti Hieronym*.

⁵ Bunjac, Borka, Međimurje u novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec 2003., str. 91.

⁶ Hrv., „Otok između Mure i Drave“.

⁷ „Die Mur“, njemački naziv za rijeku Muru, „Die Insel“, otok.

⁸ Biškup, Vedrana, „Međimurje – narod, običaji, arhitektura.“ *Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin*, br. 24, 2013., str. 399.-421.

⁹ „Cvjetnjak Hrvatske“.

¹⁰ Josip Bedeković Komorski, pavlin i povjesničar koji u svojem djelu „Natale solum...“ piše kako je Štrigova u gornjem Međimurju zapravo antički Stridon te rodno mjesto sv. Jeronima. Spomenuto djelo danas se nalazi u Muzeju Međimurja u Čakovcu.

3. PRAPOVIJEST

3.1. Paleolitik

Područje Međimurja oduvijek je pružalo povoljne uvjete za naseljavanje zahvaljujući obilju voda, plodnim tlima te šumovitim i vinorodnim predjelima.¹¹ Arheološki nalazi pružaju nam ključne informacije o životu u paleolitu. Na području Međimurja dosad je otkriven samo jedan paleolitički lokalitet – u Murskom Središću, gdje su u rudniku 3. maj pronađeni fosilni ostaci flore i faune te ostatci izumrlih životinja. Ti nalazi potvrđuju postojanje života u paleolitu, no do sada nisu otkriveni značajniji ljudski ostaci, niti postoje špilje poput onih u drugim dijelovima Hrvatske.¹²

Tijekom posljednjeg ledenog doba, paleolitski ljudi naseljavali su ovo područje. Riječ je o neandertalcima, lovcima i sakupljačima koji su, za razliku od kasnijih kromanjonaca, živjeli u surovim uvjetima i nisu stvarali stalna naselja. Skrivali su se u prirodnim skloništimama i, ovisno o sezoni, kretali su se u potrazi za hranom. Njihov način života bio je utemeljen na preživljavanju, koristeći prirodne resurse kojima je ovo područje bilo bogato.¹³

Vjerojatno su međimurski neandertalci bili slični onima iz obližnjih pećina u Krapini i Vindiji, no nedostatak nalaza u Međimurju otežava detaljnije razumijevanje njihove prisutnosti u ovom dijelu Hrvatske. Iako su na području današnje Međimurske županije otkriveni fosilni ostaci, oni nisu značajniji. Zbog toga Međimurje ostaje arheološki manje istraženo u odnosu na susjedna područja.¹⁴

¹¹ Puzak, Ivana, Međimurje u prapovijesti, antičkom i srednjovjekovnom razdoblju, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 17.

¹² Isto, str. 19.

¹³ Marković, Mirko, *Međimurje: stanovništvo i naselja*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2003., str. 12.

¹⁴ Isto, str. 13.

3.2. Neolitik

Prijelazno razdoblje između paleolitika i neolitika, *mezolitik*, u Međimurju, nažalost, nije ostavilo značajnije tragove. Međutim, neolitik, ili mlađe kameno doba, donosi značajne promjene u organizaciji gospodarskog i društvenog života, što se očituje i na ovom području. Tijekom neolitika dolazi do značajnog razvoja poljoprivrede i stočarstva, a prvi put u povijesti pojavljuje se *sjedilački način života u naseljima ruralnog i urbanog tipa*.¹⁵

Na području Međimurja, iako nisu otkrivena naselja, groblja niti ostave iz neolitičkog razdoblja, arheološki nalazi kamenih alata ukazuju na to da je plodna zemlja u blizini rijeka Mure i Drave privlačila prve stalne stanovnike. Među tim nalazima su kamene sjekire, motike i batovi, koji potvrđuju prisutnost čovjeka na ovom prostoru u to doba. Ovi vrijedni artefakti danas su pohranjeni u Muzeju Međimurja u Čakovcu.¹⁶

Slika 1., Neolitičko kameno oružje i oruđe
Snimio: Siniša Novak

¹⁵ Težak-Gregl, Tihomila, Neolitik i eneolitik, u: *Prapovijest, povijest umjetnosti u Hrvatskoj*, Naprijed, Zagreb, 1998., str. 59.

¹⁶ Puzak, Ivana, Međimurje u prapovijesti, antičkom i srednjovjekovnom razdoblju, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 19.

3.3. Eneolitik ili bakreno doba

Bakreno doba, poznato kao i eneolitik, u Međimurju je obilježeno važnim otkrićem višeslojnog naselja u blizini Goričana. Na tom lokalitetu pronađen je ukopan stambeni objekt, zemunica, u kojoj su otkriveni vrijedni ostatci keramičkih posuda lasinjske kulture te kosti životinja, što svjedoči o svakodnevnom životu ljudi u tom razdoblju.¹⁷

3.4. Brončano doba

Brončano doba u Međimurju karakteriziraju brojni pronalasci ostava, među kojima se ističu one iz kasnog brončanog doba, povezane s *kulturom polja sa žarama*.¹⁸ Nositelji ove kulture imali su izražen vojni karakter, što se može zaključiti iz predmeta koje su u nesigurnim vremenima zakapali u zemlju kako bi ih zaštitili. Najznačajnija ostava iz tog razdoblja je ostava iz Peklenice iz 13. stoljeća pr. Kr. U njoj su otkriveni mačevi, bodeži, srpovi i zavjetne igle, dok stil keramičkih posuda ukazuje na pripadnost *virovitičkoj kulturi*.

Još jedna značajna ostava brončanog doba otkrivena je u Belici, a datira se u 11. stoljeće pr. Kr. U njoj su, unutar jedne keramičke posude, pronađeni razni tipovi srpova, lovorasto koplje, nož te dio torquesa.¹⁹ Smatra se da je ova ostava vjerojatno pripadala putujućem trgovcu ili ljevaču bronce, što ukazuje na važnost trgovinskih i društvenih veza u tom razdoblju.²⁰

¹⁷ Puzak, Ivana, Međimurje u prapovijesti, antičkom i srednjovjekovnom razdoblju, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 20.

¹⁸ „Obred spaljivanja pokojnika i pohranjivanja pepela u žare, koje su se potom ukapale u zemljane rake unutar prostranih grobljâ, te štovanje boga sunca.“ (Izvor: Hrvatska enciklopedija, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=34561#>, 26. kolovoza 2024.).

¹⁹ Ogrlica od brončane žice.

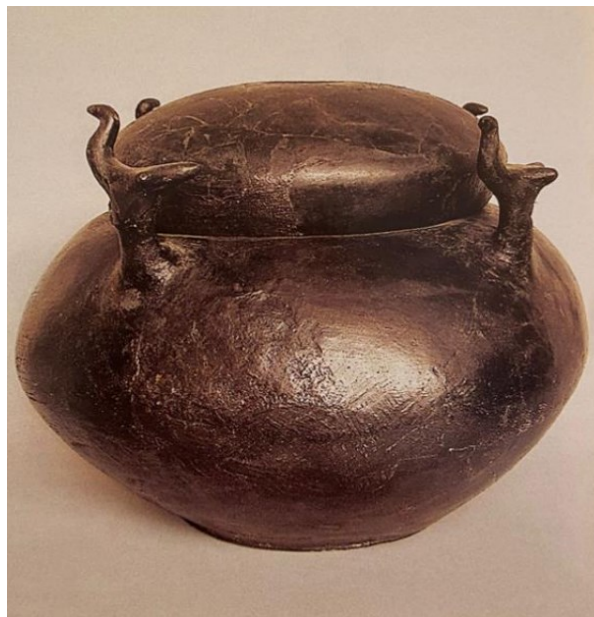
²⁰ Puzak, Ivana, Međimurje u prapovijesti, antičkom i srednjovjekovnom razdoblju, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 21.

3.5. Starije željezno doba (Halštatska kultura)

Halštatska kultura, koja se prostirala preko dijelova današnje Austrije, Mađarske i sjeverozapadne Hrvatske, ostavila je trag i na području Međimurja.²¹ Iz ovog razdoblja posebice se izdvajaju nekropole u selima Goričan i Turčišće. U Goričanu je istraženo 20 tumula, gdje se nastavlja tradicija kulture polja sa žarama. Nekropolu karakterizira nedostatak metalnih nalaza, koji su vjerojatno bili pokradeni. Najvažniji nalaz iz Goričana je reprezentativna keramika, koja se dijeli na crvenu, ukrašenu grafitnim slikanjem, i crnu, s motivima bovida. Izuzetno vrijedan primjer crne keramičke posude je kulturna posuda *Askos*, koja se čuva u Muzeju Međimurja. Posuda prikazuje obredne životinje, vjerojatno žrtvovane prilikom ukopa, koje su imale važno mjesto u vjerovanjima o zagrobnom životu (Slika 2.).²²

Slika 2., Posuda Askos iz Goričana
Snimio: Siniša Novak

Slika 3., Posuda iz Turčišća
Snimio: Siniša Novak

²¹ Dobila ime po nalazištu Hallstatt kraj Salzburga u Austriji.

²² Puzak, Ivana, Međimurje u prapovijesti, antičkom i srednjovjekovnom razdoblju, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 22.

Nekropola u Turčišću, koja datira iz razdoblja 8. do 7. stoljeća pr. Kr., također pokazuje utjecaje kulture polja sa žarama. Posude iz ovog nalazišta ukrašene su aplikacijama barskih ptica ili patki, simbolima rađanja novog života (Slika 3.).²³

3.6. Mlađe željezno doba ili laten

Nositelji mlađeg željeznog doba bili su indoeuropski narodi poznati pod imenom Kelti. Kelti su ostavili značajan trag u povijesti zbog brojnih inovacija i doprinosa. Među njima se posebice ističu po gradnji naselja (*oppida*) na povišenim strateškim brežuljcima, kao i po vještinama u metalurgiji, ratovanju na konju te po izumu pluga. Poznavali su i kovali srebrni novac te širili pismenost i umjetnost.

Na području Međimurja poznato je nekoliko lokaliteta iz mlađeg željeznog doba, a najvažniji među njima je ponovno Goričan. U tumulu nekropole u Goričanu pronađen je skelet u zgrčenom položaju, što nije karakterističan način ukopa za Kelte. Međutim, keramička posuda pronađena iznad glave skeleta upućuje na razdoblje srednjeg latena.²⁴

²³ Na i. mj.

²⁴ Isto, str. 25.

4. RIMSKO RAZDOBLJE U MEĐIMURJU

4.1. „Plemena koja žive tamo gdje teče Drava“

Rimljani već za vrijeme cara Augusta²⁵ počinju osvajati područje oko Dunava, a dolaskom u Međimurje susreću autohtono stanovništvo. Ove tvrdnje uvelike se temelje na djelu Plinija Starijeg *Prirodnoznanstvo*²⁶, u kojem opisuje prirodu Panonije, regije koju je istraživao tijekom svojeg života. U spomenutom djelu navodi plemena koja žive „tamo gdje teče Drava“, a među njima navodi *Iase*, *Serapille* i *Serrete*.²⁷

Filološko podrijetlo ovih imena pruža zanimljive uvide. *Iasi* se povezuju s područjem Varaždinskih Toplica (*Aqua Iasae*), a njihovo ime moglo bi značiti „Topličani“. *Serapille* se povezuju s močvarnim područjima bogatim kiselom vodom, što odgovara današnjoj Rogaškoj Slatini u Sloveniji. *Seretti*, međutim, predstavljaju posebno zanimljivo pleme. Oni su bili Iliri, naseljeni u područjima bogatim rijekama, i vjeruje se da su prvi poznati stanovnici Međimurja, a moguće je da je njihov centar bio upravo u Goričanu. Antun Mayer, proučavatelj jezika starih Ilira i Panona, tumači spomenuti etnonim (*Seretes*) kao pojam povezan s vodom ili rijekom, što sugerira da su stanovnici tog područja već tada možda nosili naziv „Riječani“, budući da su živjeli između dviju velikih rijeka, Drave i Mure.²⁸

Prije dolaska Rimljana, *Seretti* su se već pomiješali s Keltima, ali su zbog brojnosti i dalje zadržali prevlast. Smatra se da su nositelji starije, dok su Kelti bili nositelji mlađe željezne kulture. Ipak, neki elementi keltske kulture su se zadržali i opstali čak i tijekom rimskog razdoblja u Međimurju, što je vidljivo na pronađenim epigrafskim spomenicima.²⁹

²⁵ Prvi rimski car, vladao od 16. siječnja 27. pr. Kr. – 19. kolovoza 14. pos. Kr.

²⁶ Misli se na djelo *Naturalis Historiae* čiji je autor spomenuti Plinije Stariji ili Gaj Plinije Sekund, antički pisac i cijenjeni znanstvenik.

²⁷ Puzak, Ivana, Međimurje u prapovijesti, antičkom i srednjovjekovnom razdoblju, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 28.

²⁸ Marković, Mirko, *Međimurje: stanovništvo i naselja*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2003., str. 12.-13.

²⁹ Puzak, Ivana, Međimurje u prapovijesti, antičkom i srednjovjekovnom razdoblju, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 28.

4.2. Epigrafski spomenici i drugo

Jedan od tih spomenika je **rimska stela** pronađena na području Čakovca iz 2. stoljeća (Slika 4.). U gornjem dijelu spomenika prikazana je vučica koja doji blizance, Romula i Rema.³⁰ Ispod toga, unutar školjke, nalazi se portretni prikaz pokojnika, koji predstavlja Keltkinju Dagumenu i Rimljanina Publija Antonija. Ime Dagumena je tipično keltsko, a u prilog da je Dagumena doista Keltkinja idu i vidljiva obilježja keltske nošnje u vidu noričke kape i ogrlice, tj. torquesa.³¹ Publije Antonio, prikazan kao konjanik, bio je Rimljanin i vjerojatno je bio u braku s Keltkinjom Dagumenom. Ovaj nadgrobnni spomenik, visok dva metra, danas se čuva u lapidariju Muzeja Međimurja u Čakovcu.³²

Osim spomenute stele iz Čakovca, vrijedi spomenuti i **kameni žrtvenik (aru)** pronađen u Svetom Martinu na Muri, također iz 2. stoljeća (Slika 5.). Sveti Martin na Muri, koji je Rimljanima bio poznat kao *Halicanum*, bilo je veće naselje sa statusom municipija³³, s četvrtastim tlocrtom i dvjema glavnim komunikacijskim osima koje su se križale na forumu. Upravo na tome mjestu pronađena je ara, koju je podignuo rimski konzul u čast vrhovnom bogu Jupiteru. Uz ovaj žrtvenik, na istom lokalitetu otkriveni su i ostaci keramike, lončarske peći, baza stupa, crjepovi te razni metalni predmeti poput fibula, sjekira i novčića.³⁴

Osim navedenih epigrafskih spomenika, na području Međimurja otkrivena je i *villa rustica* smještena u blizini grada Preloga. Ove vile su imale važnu ulogu u opskrbi rimske vojske tijekom obrane granica Carstva. Nadalje, kod Železne gore pronađena je nekropola s obredom kremiranja pod tumulima iz 1. i 2. stoljeća. Također su otkrivene ostave koje su stanovnici zakopavali za vrijeme barbarskih upada, a one su najčešće sadržavale rimske novčiće.³⁵

³⁰ Prema rimskom mitu, utemeljitelji Rima 753.

³¹ Puzak, Ivana, Međimurje u prapovijesti, antičkom i srednjovjekovnom razdoblju, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 28.

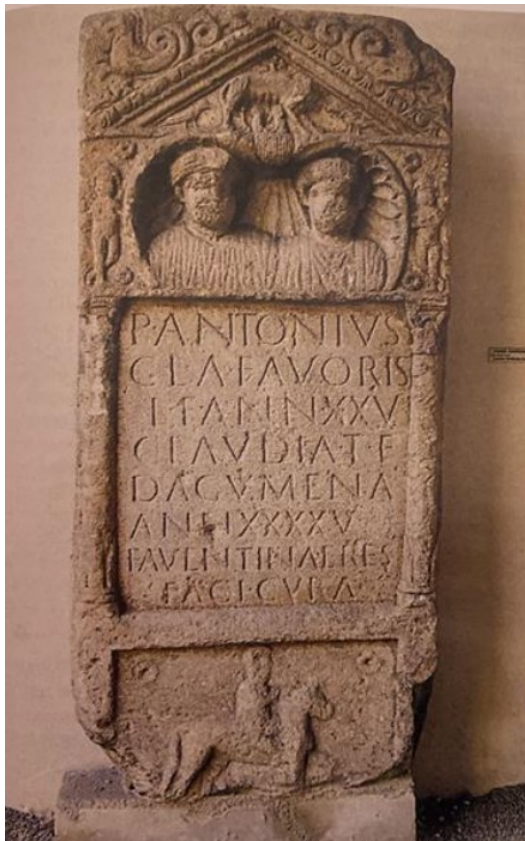
³² <https://mmc.hr/vijesti/i20200615.html> (Pristup: 18. rujna 2024.)

³³ Niži stupanj od kolonije, većina stanovništva bila domorodačka. Najbliža kolonija Međimurju gdje je vrijedilo rimsko građansko pravo bio je Ptuj u Sloveniji.

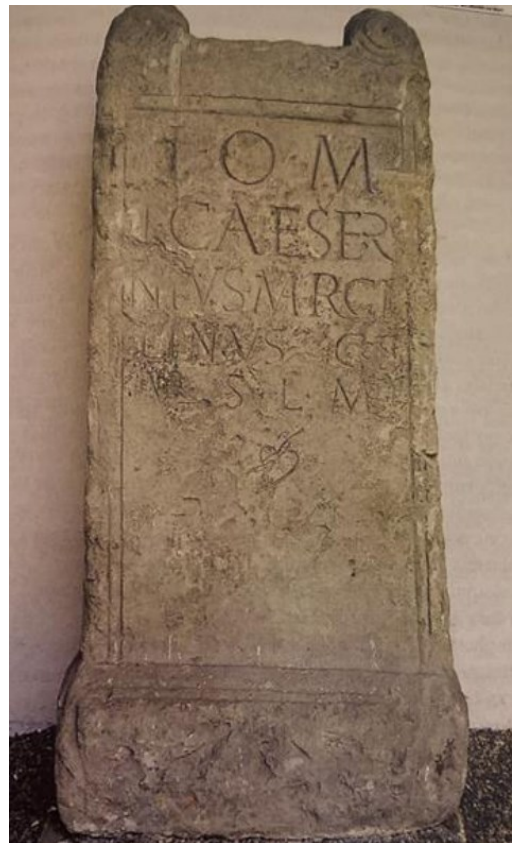
³⁴ Puzak, Ivana, Međimurje u prapovijesti, antičkom i srednjovjekovnom razdoblju, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 30.

³⁵ Na i. mj.

Inače, prema starim piscima, u rimsko doba u Međimurju su postojala naselja *Strido*, *Aquama*, *Mariniana*, *Carrodunum* i *Halicinum*. Međutim, suvremeni povjesničari smatraju da su od tih naselja samo *Carrodunum* i *Halicinum* stvarno bila smještena na području današnjeg Međimurja. Problem identificiranja lokacija ovih antičkih naselja i dalje ostaje predmet rasprava među povjesničarima. Primjerice, prema Antonu Mayeru i drugim istraživačima, antičko naselje *Carrodunum* možda se nalazilo kod ušća rijeke Mure u Dravu, dok neki vjeruju da bi se moglo raditi o mjestu blizu današnjeg Preloga.³⁶ Istraživačica Anđela Horvat smatrala je da je *Carrodunum* uništen tijekom invazija Slavena, no to je mišljenje ostalo nepotvrđeno zbog nedostatka dokaza.³⁷

Slika 4. Rimski stela, Čakovec
Snimio: Siniša Novak

Slika 5. Kameni žrtvenik, Sv. Martina na Muri
Snimio: Siniša Novak

³⁶ Marković, Mirko, *Međimurje: stanovništvo i naselja*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2003., str. 15.

³⁷ Isto, str. 16.

5. SREDNJI VIJEK

5.1. Rani srednji vijek

Razdoblje ranog srednjeg vijeka obilježeno je velikim seobama naroda. Prvi val započeo je u 4. stoljeću, predvođen Hunima, koji su potaknuli Germane i Slavene na migraciju. U drugom valu, tijekom 6. stoljeća, na područje Panonije doselili su se Avari zajedno sa Slavenima, formirajući zajednički kaganat. Ovu avaro-slavensku zajednicu na kraju su srušili Franci u vrijeme vladavine Karla Velikog. Svjedočanstvo tih sukoba pruža nam avaro-slavenska nekropola kod Preloga, koja datira iz 8. i 9. stoljeća.

Spomenutu nekropolu karakteriziraju skeletni grobovi poslagani u redove, bez grobne konstrukcije, pri čemu su pokojnici bili položeni licem okrenutim prema zapadu. Među grobnim priložima pronađene su keramičke posude, jednostavnijeg dizajna i slabije kvalitete u usporedbi s rimskim keramikom, ukrašene skromnim motivima. Pored pokojnika često su se nalazili dijelovi ratničke opreme, poput konjskih žvala, stremena i karolinških mačeva.³⁸

5.2. Razvijeni srednji vijek

Međimurje se prvi put spominje u pisanim izvorima početkom 13. stoljeća, točnije 1203. Od tada pa sve do 1546., kada dolazi obitelj Zrinski, Međimurjem su vladale brojne plemićke obitelji, poput Čaka, Očića, Buzada, Gisinga, Lackovića i Celjskih³⁹, koje su obilježile međimursku srednjovjekovnu povijest.

Iz ovog razdoblja poznata su nam dva naselja: *Turčišće* i *Nedelišće*. Naselje Turčišće bilo je obilježeno kućama izgrađenim od krute gline s ognjištima te keramičkim posudama ukrašenim valovitim linijama. Život u ovom naselju trajao je od 11. do 13. stoljeća. Naselje Nedelišće, osim glinenih kuća, sadržavalo je jame za otpad i zalihe, kao i keramičke

³⁸ Puzak, Ivana, Međimurje u prapovijesti, antičkom i srednjovjekovnom razdoblju, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 42.

³⁹ Matotek, Višnja, Međimurje u razvijenom srednjem vijeku i ranom novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 49.

posude koje su bile lokalnog porijekla ili uvezene iz Germanije, što potvrđuje postojanje trgovine. Uz to, pronađene su i kosti životinja te gotički keramički pećnjak. U ispravama kralja Bele IV. Arpadovića, Nedelišće se spominje kao trgovište, a pretpostavlja se da je život u ovom naselju trajao od 13. do 15. stoljeća, kada je vjerojatno uništeno u požaru.⁴⁰

5.3. Najstariji pisani dokumenti Međimurja

5.3.1. Mihovljan

Kad govorimo o najstarijim pisanim dokumentima s područja Međimurja, nezaobilazna je diplomatska isprava iz 1203. Ova isprava, izdana od strane kralja Mirka (Emerika) Arpadovića, oslobađa stanovnike crkve blaženog Mihaela od svih dugovanja prema kralju i obveze plaćanja poreza. Danas u blizini Čakovca postoji selo Mihovljan, koje je dobilo ime upravo po toj crkvi. Na svakom ulazu u selo istaknuta je godina 1203. (Slika 6.), kao podsjetnik na ovu važnu povijesnu ispravu.⁴¹

5.3.2. Prelog

Nakon tatarskih prodora, kralj Bela IV. odlučio je revitalizirati gospodarstvo Slavonije te je na posjedu grofa Lankerta naselio obrtnike i trgovce. Na taj način, 6. prosinca 1264., osnovano je međimursko trgovište Prelog, koje će s vremenom izrasti u grad Prelog.⁴²

5.3.3. Čakovec

U pisanim izvorima iz 13. stoljeća, Čakovec se prvi put spominje pod imenom *Csáka-Thornj*, a iza tog imena krije se zanimljiva priča. Grad je nazvan po velikašima Čakima, koji su u 13. stoljeću obnašali visoke dužnosti u Slavoniji. Kao nagradu za svoju službu na

⁴⁰ Puzak, Ivana, Međimurje u prapovijesti, antičkom i srednjovjekovnom razdoblju, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 45.

⁴¹ Matotek, Višnja, Međimurje u razvijenom srednjem vijeku i ranom novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 51.

⁴² Vučetić, Ratko, „Trgovište Prelog – obilježja povijesnog razvoja.“ *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, br. 25, 2009., str. 179.-190.

dvoru kralja Bele IV., grofovi Čaki dobili su posjed Čakovec.⁴³ Grad su „stvorili“ podizanjem drvene utvrde, odnosno drvenog tornja oko 1266., koji je imao funkciju promatračnice.⁴⁴

Kasniji vlasnici Čakovca, uključujući obitelj Ernušt, zamijenili su drvenu utvrdu kamenom. Kroz stoljeća, izgled utvrde mijenjao se u skladu s tadašnjim stilovima – gotika je dominirala za vrijeme vladavine grofova Čaka, renesansa za vrijeme Zrinskih, a obitelj Althan zaslužna je za barokni izgled utvrde nakon što je obnovljena poslije velikog potresa 1738. Kao utvrđeni grad ili castrum, Čakovec se spominje 1333. Zanimljivo je da se Čakovec na mađarskom jeziku i danas naziva Csáktornya, baš kao što je zabilježen u prvim pisanim izvorima iz 13. stoljeća.

Slika 6. Ulaz u selo Mihovljan

⁴³ Točnije, posjed je dobio Dimitrije Čak (Csaky) koji je i podignuo drveni toranj.

⁴⁴ Matotek, Višnja, Međimurje u razvijenom srednjem vijeku i ranom novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 51.

5.4. Međimurje u 14., 15. i prvoj polovici 16. stoljeća

5.4.1. Obitelj Lacković

Obitelj Lacković upravljala je Međimurjem od 1350. do 1397. i ubrajala se među najistaknutije hrvatsko-ugarske plemićke obitelji. Potekli su iz Nürnberga, a kao hrvatski banovi obnašali su visoke državne dužnosti i bili poznati kao vrsni ratnici, zbog čega su i dobili Međimurje. Kralj Ludovik I. Anžuvinc dodijelio im je ovo područje 1350., kao nagradu za njihovu vojnu pomoć.⁴⁵

Najistaknutiji član obitelji Lacković u Međimurju bio je Stjepan II., poznat i kao Čakovečki, budući da mu je Čakovec bio jedan od najvažnijih centara. Stjepan II. posebice se pobrinuo za dolazak pavlina u Međimurje te ih je smjestio u blizini svojeg dvora, na području današnjeg Šenkovca, nedaleko od Čakovca. Također je zaslužan za izgradnju pavlinskog samostana Blažene Djevice Marije i Svih Svetih, koji će kasnije koristiti obitelj Zrinski. Nikola Šubić Zrinski je 1559. unutar samostana dao izgraditi mauzolej za svoju obitelj, a samostan je ubrzo preimenovan u samostan Svete Jelene.⁴⁶

Stjepan II. Lacković završio je svoj život tragično, pogubljen je na „krvavom saboru“ u Križevcima 1397.⁴⁷

5.4.2. Obitelj Celjski

Obitelj Celjski vladala je Međimurjem kroz tri generacije, od 1405. do 1456. Bili su germanskog podrijetla i, osim Međimurja, posjedovali su imanja u Kranjskoj i Štajerskoj. Obnašali su bansku dužnost, a Međimurje su stekli kupnjom od Žigmunda

⁴⁵ Isto, str. 53.

⁴⁶ Posvećen svetoj Jeleni Križarici, majci rimskog cara Konstantina Velikog.

⁴⁷ Matotek, Višnja, Međimurje u razvijenom srednjem vijeku i ranom novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 53.

Luksemburškog, koji je 1405. oduzeo Međimurje obitelji Kanižaj⁴⁸, kako bi prikupio novac za ratovanje.⁴⁹ Celjski su za ovaj posjed platili 48.000 zlatnih ugarskih florena.⁵⁰

Prvi član obitelji Celjski koji je boravio u Međimurju, točnije u Čakovcu, bio je Herman Celjski, važna ličnost za tadašnji red pavlina u regiji. On je pomagao u izgradnji sakralne arhitekture i 1420. darovao pavlinskom samostanu Sv. Jelene cijelo selo Šenkovec, čiji su stanovnici postali kmetovi samostana. Inače, kralj Žigmund oženio se Barbarom, kćeri Hermana, čime je učvrstio savez s obitelji Celjski. Herman je upravljao Međimurjem i značajno je poboljšao gospodarske uvjete u regiji.⁵¹

Njegov sin, Fridrich Celjski, također je bio zaslužan za razvoj sakralne arhitekture u Međimurju. Pomagao je crkvi u Mihovljanu, gdje je sačuvan zaglavni kamen s grbom obitelji Celjski, a važan je i njegov doprinos crkvi u Štrigovi. Godine 1446. započeo je izgradnju gotičke crkve u Štrigovi, što je impresioniralo papu Nikolu V. toliko da je izdao encikliku kojom oslobađa hodočasnike u Štrigovu od grijeha. Time se nastojalo stvoriti hodočasnički centar u Štrigovi, mjestu za koje se vjeruje da je moguće rodno mjesto sv. Jeronima, *Stridon*.⁵²

Posljednji član obitelji Celjski bio je Ulrich, koji je nažalost umro bez nasljednika. Njegova udovica pokušala je prodati sva imanja banu Ivanu Vitovcu, ali kralj Matija Korvin poništio je taj ugovor jer prema srednjovjekovnom zakonu posjed prelazi u kraljevske ruke ako gospodar umre bez nasljednika. Matija Korvin je 1473. odlučio prodati Međimurje obitelji Ernušt, koja je bila židovskog podrijetla.⁵³

⁴⁸ Obitelj Kanižaj imala je posjed Međimurje od 1397. pa do 1405. Međimurje se našlo u njihovim rukama zahvaljujući Žigmundu Luksemburškom koji je nagrađivao svoje pristaše nakon „krvavog križevačkog sabora“.

⁴⁹ Matotek, Višnja, Međimurje u razvijenom srednjem vijeku i ranom novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 54.

⁵⁰ Turk, Zoran, „Srednjovjekovno plemstvo Međimurja“. *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, br. 28, 2017., str. 305.-352.

⁵¹ Marković, Mirko, *Međimurje: stanovništvo i naselja*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2003., str. 24.

⁵² Matotek, Višnja, Međimurje u razvijenom srednjem vijeku i ranom novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 54.

⁵³ Na i. mj.

5.4.3. Obitelj Ernušt

Obitelj Ernušt dobila je posjed Međimurje 1473. zahvaljujući kralju Matiji Korvinu te su njime gospodarili sve do dolaska obitelji Zrinski.⁵⁴ Ova obitelj, podrijetlom švedski Židovi, upravljala je Međimurjem kroz pet generacija, a njihov prvi predstavnik u regiji bio je Ivan Ernušt.

Jedan od najprepoznatljivijih doprinosa obitelji Ernušt Međimurju je njihov grb (Slika 7.). Grb je bio plave boje, u obliku štita s prikazom kule s tri zupca i dvije žute šesto krake zvijezde. U vrijeme vladavine Ernušta, čakovečka utvrda bila je čvrsta kamena građevina, više nije bila drvena, čime su se Ernušti ponosili te su taj motiv uvrstili u svoj obiteljski grb. Kada su Zrinski preuzeli Međimurje, zatekli su upravo tu kamenu utvrdu i prihvatili su grb Ernušta kao dio svojeg obiteljskog grba (Slika 8.). Današnji grb Čakovca također je temeljen na grbu obitelji Ernušt (Slika 9.).⁵⁵

Posljednji član obitelji Ernušt bio je Gašpar, praunuk Ivana Ernušta⁵⁶, koji je umro bez nasljednika. Njegov tast, bivši hrvatski ban, grof Petar Keglević, nasilno je preuzeo utvrdu i zadržao je u svojoj vlasti, unatoč tome što su feudalni zakoni nalagali da posjed treba pripasti kralju u slučaju smrti vlasnika bez nasljednika. Petar Keglević je odbio predati utvrdu, a krajem srpnja 1546. Nikola Zrinski je započeo opsadu Čakovca, gdje se još uvijek nalazio Keglević. Keglević se zadržao sve dok ga Nikola IV. Zrinski Sigetski 1546. nije vojnom silom protjerao s dvora i cijelog Međimurja.⁵⁷

⁵⁴ Točnije do 1540., kada umire posljednji Ernušt, Gašpar. Čakovec nakon toga nezakonito preuzima tast Gašpara, Petar Keglević.

⁵⁵ Matotek, Višnja, Međimurje u razvijenom srednjem vijeku i ranom novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 57.

⁵⁶ Marković, Mirko, *Međimurje: stanovništvo i naselja*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2003., str. 26.

⁵⁷ Feletar, Dragutin, Petrić, Hrvoje, Šetić, Nevio, *Zrinski & Frankopani: 100 godina od povratka u domovinu*, Meridijani, Zagreb, 2019., str. 21.

Slika 7. Grb obitelji Ernušt

Slika 8. Grb obitelji Zrinski

Slika 9. Grb Grada Čakovca danas

6. NOVI VIJEK

6.1. Zrinski u Međimurju (1546.-1691.)

Rod Zrinski vuče svoje podrijetlo od moćne obitelji Šubića Bribirskih, koji su se već u 11. stoljeću spominjali u povijesnim ispravama kao župani. Njihov utjecaj osobito je ojačao za vrijeme bana Pavla I. Bribirskog (1273.-1312.) te njegovog nasljednika Mladena II. (1312.-1322.), koji je bio ban Dalmacije, Hrvatske i Bosne.⁵⁸

Iako danas poznajemo ovu obitelj kao Zrinske, zanimljivo je da se nisu uvijek tako nazivali. Nakon što je 1347. član obitelji, Juraj III. Bribirski, bio prisiljen predati tvrđavu Ostrovicu kralju, kralj Ludovik I. jednoj je grani Bribirskih dao vlastelinstvo **Zrin** na današnjoj Zrinskoj gori, uz još neke druge slavonske posjede te se od tada obitelj potpisuje Zrinski.⁵⁹

Osim što su stekli europsku slavu zbog svoje hrabrosti i vojnog umijeća u brojnim ratovima protiv Osmanlija, Zrinski su se istaknuli i kao vrsni gospodarstvenici te kao književnici i pjesnici. Obitelj Zrinski bila je povezana i s obitelji Frankopan, krčkim knezovima s kojima su se povezali ženidbenim vezama.

6.1.1. Dolazak Zrinskih u Međimurje

Razdoblje vladavine obitelji Zrinski usko je povezano s osmanskim prijetnjama i izazovima tog vremena. Nikola IV. Zrinski Sigetski, svjestan stalne opasnosti od Osmanlija, *držao je postrojbu od 400 konjanika pod stalnim oružjem*.⁶⁰ Međutim, situacija se zakomplicirala kada je Hrvatski sabor 1527. odlučio da bi te troškove trebao pokrivati

⁵⁸ Matotek, Višnja, Međimurje u razvijenom srednjem vijeku i ranom novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 57.

⁵⁹ Na i. mj.

⁶⁰ Matotek, Višnja, Međimurje u razvijenom srednjem vijeku i ranom novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 56.

kralj Ferdinand Habsburški. Kada je Ferdinand odbio slati potreban novac, Nikola je bio prisiljen financirati vojne trupe vlastitim sredstvima.⁶¹

Kako bi riješio dug prema Nikoli, koji je dosegnuo gotovo 20.000 forinti, Ferdinand Habsburški donio je odluku da posjed Međimurje preda Zrinskim. Ispravom od 12. ožujka 1546., kralj je predao Međimurje Nikoli IV. Zrinskom, ali pod uvjetom da se posjed vrati kralju nakon što dug bude otplaćen. Ipak, kako Ferdinand nije uspio otplatiti dug, posebnom poveljom iz 1554. Nikola Zrinski i njegovi nasljednici dobili su Međimurje „za sva vremena“.⁶²

6.1.2. Nikola IV. Zrinski „Sigetski“

Nikola IV. Zrinski nedvojbeno je doveo obitelj Zrinski do vrhunca moći. Rođen 1508. u Zrinu, naslijedio je sve obiteljske posjede nakon smrti svojeg brata Ivana, uključujući rudnike srebra i kovnicu novca. Bio je hrvatski ban punih 15 godina, a u Europi je zapamćen po tome što je 1542. spasio Peštu od Turaka. Osim što je bio ban, Nikola je služio i kao kapetan Sigeta te zapovjednik Mađarske južno od Dunava. Također je preuzeo titulu grofa, a upravo on je stvorio poznati obiteljski grb (Slika 8.), uključujući prikaz čakovečke utvrde iz vremena obitelji Ernušt.⁶³

Po dolasku u Međimurje, Nikola je čakovečki kastrum pretvorio u prekrasnu renesansnu palaču i utvrdu. Uz to, sagradio je i obrambeni sustav duž Mure, od Legrada do Podturna.⁶⁴

Nadalje, Nikola IV. gradi i obiteljsku grobnicu uz već nekoliko puta spomenuti pavlinski samostan u Šenkovcu kraj Čakovca. Nakon njegove herojske smrti 7. rujna 1566., tijekom opsade Sigeta, njegova je glava pokopana upravo u ovoj grobnici, čime je postao simbol hrabrosti i otpora Osmanlijama.⁶⁵

⁶¹ Na i. mj.

⁶² Matotek, Višnja, Međimurje u razvijenom srednjem vijeku i ranom novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 57.

⁶³ Na i. mj.

⁶⁴ Na i. mj.

⁶⁵ Isto, str. 58.

6.1.3. Juraj IV. Zrinski

Juraj IV. Zrinski, sin Nikole IV. Zrinskog i Katarine Zrinske, rodio se u Čakovcu, gdje je proveo čitav svoj život. Iako je bio veliki župan mađarske Zala županije, jedini je član obitelji Zrinski koji nije nosio titulu bana. Nakon pada Sigeta, granica Osmanskog Carstva pomaknula se prema zapadu, čime su Zrinski bili izravno ugroženi. Juraj je smatrao svojom dužnošću zaštititi obitelj i opravdati očevu žrtvu, zbog čega se aktivno borio protiv Osmanlija. Također je dovršio izgradnju obrambenog sustava na rijeci Muri, započetog od strane njegova oca. Legradska utvrda inače je bila najistočnija utvrda Međimurja koja je stratešku važnost jer je sprječavala Osmanlije u prodoru prema Međimurju i Štajerskoj, zbog čega su Zrinski preuzeli titulu „kapetani Legrada“.⁶⁶

Ono što je Jurja dodatno obilježilo i razlikovalo od ostalih članova obitelji bilo je njegovo priznanje 1570. da je protestant. Juraj je aktivno provodio opustošenje katoličkih crkava i progon svećenika, umjesto kojih je dovodio protestantske propovjednike. U to vrijeme, jedini glas katoličke vjere u Međimurju dolazio je od pavlina iz samostana Sv. Jelene u Šenkovcu, koji su zbog toga često bili mučeni.⁶⁷

Juraj IV. Zrinski također je osnovao tiskaru na svojem posjedu u Nedelišću kod Čakovca, po uzoru na druge protestantske velikaše. Doveden je tiskar Rudolf Hofhalter iz Slovenije, a 1574. u Nedelišću je tiskan tzv. Decretum koji je *služio kao pravni priručnik u Ugarskoj i Hrvatskoj do pojave austrijskog Građanskog zakonika*.⁶⁸

Posebice je značajno i to što je **29. svibnja 1579.** izdao povelju kojom je stanovnicima oko čakovečke utvrde i okolnih naselja dodijelio privilegije, čime **Čakovec službeno postaje trgovište**, a stanovnici su bili oslobođeni plaćanja poreza, taksu i tlake. Od tada Čakovcem upravlja sudac, podsudac i vijećnici koje biraju građani.⁶⁹

⁶⁶ Matotek, Višnja, Međimurje u razvijenom srednjem vijeku i ranom novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 59.

⁶⁷ Isto, str. 60.

⁶⁸ Na i. mj.

⁶⁹ Na i. mj.

Juraj IV. Zrinski preminuo je 1603., ostavivši iza sebe dva sina, Nikolu VI. i Jurja V., koji su se *odgajali u protestantskom duhu*. Pokopan je u sklopu samostanskog kompleksa Sv. Jelene u Šenkovcu, zajedno s ocem Nikolom IV. Zrinskim Sigetskim.⁷⁰

6.1.4. Juraj V. Zrinski

Juraj V. Zrinski, za razliku od svojeg oca, bio je hrvatski ban, a ujedno i uspješan vojskovođa, čime je stekao vlastitu slavu i očuvao ugled obitelji. Najviše je zapamćen po javnom odricanju luteranstva 1613., koje je prethodno nametnuo njegov otac. Nakon smrti svog oca, Juraj je uz podršku otaca konventa Svete Jelene prešao na katoličanstvo. Tome je sigurno pridonijela i odluka Hrvatskog sabora iz 1609., kojom se zabranjivala svaka druga vjera osim katoličke te je započelo protjerivanje protestanata.⁷¹

Juraj V. Zrinski također se istaknuo svojom vojnom vještinom u Tridesetogodišnjem ratu, ali je, nažalost, otrovan u Požunu⁷² 1626., najvjerojatnije zbog zavisti na junaštvu. Poput svojih prethodnika, pokopan je u crkvi Sv. Jelene u Šenkovcu.⁷³ Iza sebe ostavio je dva malodobna sina, Nikolu VII. i Petra. Nikola i Petar bili su povjereni u skrbništvo zagrebačkog biskupa Petra Domitrovića i Istvana Sennyeya, biskupa u Vacu.⁷⁴

6.1.5. Nikola VII. Zrinski „Čakovečki“

Rođen 1620. u Čakovcu, Nikola VII. Zrinski bio je izvanredan hrvatski ban, poznat po brojnim pobjedama protiv Osmanlija, ali i po svojoj pjesničkoj vještini. Njegov pradjed bio je Nikola Zrinski, „sigetski junak“.⁷⁵ Obiteljski posjed, Petar i Nikola podijelili su međusobno, pri čemu je Nikola ostao u Međimurju, dok je njegov brat preuzeo primorske

⁷⁰ Matotek, Višnja, Međimurje u razvijenom srednjem vijeku i ranom novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 61.

⁷¹ Zagorec-Csuka, Judit, *Tragom Zrinskih*, Društvo mađarskih znanstvenika i umjetnika u Hrvatskoj, Zagreb, 2009., str. 63.

⁷² Današnja Bratislava.

⁷³ Matotek, Višnja, Međimurje u razvijenom srednjem vijeku i ranom novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 62.

⁷⁴ Zagorec-Csuka, Judit, *Tragom Zrinskih*, Društvo mađarskih znanstvenika i umjetnika u Hrvatskoj, Zagreb, 2009., str. 27.

⁷⁵ Isto, str. 63.

posjede.⁷⁶ Njegova najveća vojna slava dolazi 1664., kada je spalio poznati osmanski most kod Osijeka, čime je nanio ogromnu štetu ne samo osmanskoj vojsci, već i njihovom gospodarstvu. Za taj pothvat nagradio ga je španjolski kralj Filip IV. Nikola je također bio talentirani književnik, a najviše se proslavio svojim epom na mađarskom jeziku *Adriai tengernek Syrenaia*, odnosno *Adrianskog mora sirena* na hrvatskom, koji je preveo njegov brat Petar Zrinski, a objavljen je u Veneciji 1660.⁷⁷

Za vrijeme Nikole VII., dvor Zrinskih u Čakovcu bio je raskošno uređen, što su zapisali brojni strani putopisci.⁷⁸ Putopisci su *veličali brojne umjetnine, bogate zbirke novca i medalja, kao i portrete slavnih kraljeva i vitezova.*⁷⁹ Nizozemski putopisac Jacob Tollius također piše o vrtu Zrinskih, koji se navodno protezao od Sv. Jelene u Šenkovcu do dvora u Čakovcu, ukrašen fontanama i raznim spomenicima.

Na svojim čestim putovanjima kroz Austriju i Italiju, Nikola je kupovao knjige te je u palači uredio **vlastitu knjižnicu**. Njegov tajnik je 1662. izradio katalog s popisom više od 400 knjiga, podijeljenih po različitim temama – povijest, vojna strategija, književnost, arhitektura i mnoga druga područja. Nikola je često pisao bilješke na marginama, što pokazuje da je aktivno koristio te knjige. Ova zbirka knjiga, poznata kao *Zrinijada*, danas se čuva u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. U čast Nikoli, glavna gradska knjižnica u Čakovcu nosi njegovo ime – *Knjižnica Nikola Zrinski Čakovec*.⁸⁰

Nikola je također poznat po tome što je **doveo franjevce u Čakovec** 1659. Dao im je zemljište u središtu grada te im sagradio malu zidanu kapelu-crkvicu posvećenu sv. Nikoli Biskupu.⁸¹ Uz crkvu je kasnije izgrađena drvena kuća za franjevce, a danas se na tom mjestu nalazi crkva sv. Nikole Biskupa zajedno sa samostanom.

Još jedna velika zasluga Nikole VII. je **izgradnja utvrde Novi Zrin** 1661.-1662. na ušću rijeke Mure u Dravu, radi obrane Međimurja od Osmanlija. Drava je potkopala zidine legradske utvrde, zbog čega je vojska planirala napustiti tu lokaciju, no Nikola je odmah reagirao i započeo izgradnju nove utvrde. U gradnji Novog Zrina sudjelovalo je između

⁷⁶ Isto, str. 64.

⁷⁷ Matotek, Višnja, Međimurje u razvijenom srednjem vijeku i ranom novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 62.

⁷⁸ Nizozemac Jacob Tollius i turski putopisac Evlija Čelebi.

⁷⁹ Na i. mj.

⁸⁰ Na i. mj.

⁸¹ Isto, str. 63.

500 i 1000 radnika dnevno, uključujući i samog Nikolu, koji je *tačkao zemlju za nasipe*.⁸² Sredinom 1664., osmanska vojska i Tatari opsjedali su Novi Zrin više od četiri tjedna. Iako se u blizini nalazila carska vojska pod zapovjedništvom grofa Montecuccolija, ona nije intervenirala jer je vrlo vjerojatno dobila naputak da se uključi samo ako Osmanlije izravno ugroze Beč.⁸³

Nakon razaranja Novog Zrina, Osmanlije se upućuju prema Beču, no bez obzira na pobjedu bili su izmučeni te su izgubili dosta vojnika, pa i vremena. Put do Beča im je prepriječio Montecuccoli kod Sv. Gotharda na Rabi te bivaju teško poraženi. Iste godine, uslijedio je sramotni Vašvarski mir između Habsburške Monarhije i Osmanskog Carstva, kojim je car Leopold I., unatoč pobjedi, odlučio platiti Osmanlijama ratnu odštetu od 200.000 talira kako bi spriječio jačanje hrvatskog i ugarskog plemstva. Nezadovoljstvo Vašvarskim mirom i politikom bečkog dvora izazvalo je otpor među hrvatskim i ugarskim visokim plemstvom, što je na kraju dovelo do **zrinsko-frankopanske urote**. Otpor su predvodili Nikola VII. Zrinski, njegov brat Petar Zrinski te mađarski velikaši Franjo Wesseleny, Franjo Nadasdy i Đuro Lippay. Planovi urote prekinuti su kada je Nikola VII. Zrinski tragično nastradao tijekom lova na vepra u Kuršancu 1664.⁸⁴

6.1.6. Zrinsko-frankopanski otpor

Zrinsko-frankopanski otpor trajao je od 1664. do 1671., a možemo ga podijeliti u dvije faze. Prvu fazu predvodio je Nikola VII. Zrinski, ali nakon njegove iznenadne smrti na čelo urote protiv bečkog dvora stupaju njegov brat Petar Zrinski, šurjak Fran Krsto Frankopan i zet Franjo I. Rákóczy. Svjesni da sami ne mogu uspjeti protiv moćne Austrije, tražili su pomoć od drugih europskih država. Najprije su se obratili francuskom kralju Luju XIV., bivšem habsburškom suparniku, no bez uspjeha. Pokušaji da se osigura podrška

⁸² Matotek, Višnja, Međimurje u razvijenom srednjem vijeku i ranom novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 63.

⁸³ Na i. mj.

⁸⁴ Isto, str. 65.

Poljske i Venecije također su završili neuspjehom pa su se naposljetku obratili Osmanskom Carstvu.⁸⁵

Bečki dvor ubrzo je saznao za ove pregovore s Osmanlijama, a kralj Leopold Habsburški reagirao je sazivanjem Tajne konferencije u Beču 20. ožujka 1670. Na toj konferenciji donesena je odluka da Petra Zrinskog i Frana Krstu Frankopana treba namamiti u Beč i zatim ih pogubiti.⁸⁶

Petar i Fran Krsto Frankopan, nesvjesni opasnosti, otišli su u Beč u pokušaju pomirenja s kraljem. Međutim, čim su stigli, bili su uhićeni i osuđeni na smrt zbog veleizdaje, zbog tajnog sklapanja saveza s Osmanlijama. Ovaj postupak bio je nezakonit, budući da je prema pravu hrvatskim velikašima smio suditi samo Hrvatski sabor. Još za njihova putovanja u Beč, imanja obitelji Zrinski u Međimurju bila su nemilosrdno opljačkana; prema izvorima, Katarini Zrinskoj, Petrovoj supruzi, *nisu ostavili ni zdjele ni ražnja*.⁸⁷

Dana 30. travnja 1671., javno na trgu u Bečkom Novom Mjestu, Petru i Franu Krsti Frankopanu odrubljene su glave. Dan prije smaknuća, obojica su pisali oprostajna pisma svojim suprugama – Petar Katarini, a Fran Juliji. Nažalost, ta pisma nikad nisu stigla do njih, ali su danas prepoznata kao jedan od najljepših primjera epistolarne književnosti.

Smaknuće Petra i Frana nije zadovoljilo bečki dvor, koji je nastavio s progonom preostalih članova obitelji. Katarina Zrinska, supruga Petra Zrinskog, zatvorena je u samostan sestara Dominikanki u Grazu, gdje je tjelesno i duševno oboljela te je umrla 1673.⁸⁸

Zrinsko-frankopanska urota imala je dalekosežne posljedice. Bečki dvor pojačao je apsolutizam, germanizaciju i centralizam te uništenje dviju najznačajnijih hrvatskih obitelji koje nose hrvatstvo u vremenu turskih osvajanja.

⁸⁵ Matotek, Višnja, Međimurje u razvijenom srednjem vijeku i ranom novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 65.

⁸⁶ Na i. mj.

⁸⁷ Isto, str. 66.

⁸⁸ Na i. mj.

6.1.7. Ana Katarina Zrinska

Ana Katarina Zrinska, supruga Petra Zrinskog, rodila se oko 1625. u Bosiljevu. Potjecala je iz plemićke obitelji Frankopan⁸⁹, a bila je poznata kao banica, književnica, mecena i diplomatkinja. Ana Katarina i Petar Zrinski u početku su živjeli u Ozlju, ali su se nakon smrti Petrovog brata Nikole VII. Zrinskog 1664. preselili u Čakovec. Zapamćena je po molitveniku *Putni tovaruš*, koji sadrži razne molitve i kalendar s hrvatskim nazivima. Također je autorica knjige gatalice *Sibila*, a obje knjige tiskane su u Veneciji 1661. Već spomenuto, umire u Grazu 1673.⁹⁰

Slika 10. Spomenik “Oprostaj” u Starom gradu Čakovcu

Ana Katarina i Petar imali su djecu. Njihov sin, Ivan Antun, vjerojatno rođen u Ozlju, oko 1651.,⁹¹ završio je kao vojnik u carskoj vojsci, ali je na kraju bio oklevetan, vrlo vjerojatno zbog svojeg prezimena te je proveo dvadesetak godina u tamnici u Tirolu, a umire 1703. u Grazu. Njihova najstarija kćer, Jelena, bila je jedina koja se udala. Njezin suprug bio je

⁸⁹ Sestra Frana Krsta Frankopana.

⁹⁰ Matotek, Višnja, Međimurje u razvijenom srednjem vijeku i ranom novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 66.

⁹¹ Feletar, Dragutin, Petrić, Hrvoje, Šetić, Nevio, *Zrinski & Frankopani: 100 godina od povratka u domovinu*, Meridijani, Zagreb, 2019., str. 21.

Franjo I. Rákóczy, kojeg je uvela u zrinsko-frankopansku urotu. Rákóczy je bio jedan od rijetkih sudionika urote koji je preživio, zahvaljujući pomilovanju. Franjo je do smrti ostao vjeran Habsburgovcima, a nekoliko mjeseci prije njegove smrti, Jelena je rodila sina Franju II. Rákóczya.⁹² Nakon njegove smrti, Jelena se preudala, a kasnije je umrla i bila pokopana u Turskoj.⁹³ Kćeri Judita Petronella i Aurora Veronika završile su u crkvenim redovima – Judita kao klarisa, a Aurora Veronika kao uršulinka.

6.1.8. Adam Zrinski

Adam Zrinski bio je jedini sin Nikole VII. Zrinskog koji je tragično stradao u lovu na vepra u Kuršancu 1664. Adam se bavio vojnom arhitekturom i bio je veliki dobročinitelj franjevcima. Franjevcima je ostavio imovinu, odnosno polovicu Međimurja, dok je drugu polovicu posjedovao kralj Leopold, a ostavlja im i značajna novčana sredstva.⁹⁴

Iako je bio oženjen, nažalost **nije imao djece**, čime se prekinula loza Zrinskih. Godine 1691. poginuo je kod Slankamena, a vjeruje se da ga je ubila carska vojska, vjerojatno zbog njegova prezimena. Nakon njegove smrti, bečki dvor zaposjeo je Međimurje.⁹⁵

6.1.9. Fran Krsto Frankopan

Fran Krsto Frankopan, vjerojatno najistaknutiji član roda Frankopana, bio je poznat ne samo kao vojskovođa i sudionik zrinsko-frankopanske urote, već i kao značajan pjesnik. Tijekom tamnovanja napisao je svoju najpoznatiju pjesmu *Gartlic za čas kratiti*, koja pripada ozaljskom književnom krugu. Njegov poznati citat „**Navik on živi ki izgine pošteno**“ postao je simbol hrabrosti i čestitosti te danas služi kao geslo i pozdrav udruge Zrinska garda Čakovec, osnovane 2001. Cilj Zrinske garde Čakovec je povećati svijest o važnosti obitelji Zrinski za Hrvatsku, zaštititi i promicati njihovu materijalnu baštinu te

⁹² Isto, str. 127.

⁹³ Zagorec-Csuka, Judit, *Tragom Zrinskih*, Društvo mađarskih znanstvenika i umjetnika u Hrvatskoj, Zagreb, 2009., str. 63.

⁹⁴ Matotek, Višnja, Međimurje u razvijenom srednjem vijeku i ranom novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 66.

⁹⁵ Na i. mj.

istaknuti njihov doprinos kulturnom, društvenom i gospodarskom razvoju hrvatskih područja, posebice Međimurja.⁹⁶

Fran je bio oženjen Julijom, no nažalost nisu imali djece.

6.2. Međimurje na prijelazu iz 17. u 18. stoljeće

Prijelaz iz 17. u 18. stoljeće predstavljao je težak period za Međimurje iz nekoliko razloga. Česti turski pljačkaški prodori prouzročili su znatne štete međimurskim selima, a u pljačkanju je također sudjelovala carska vojska koju je bečki dvor stacionirao u Međimurju. Početkom 18. stoljeća dolazi i do novog sukoba, poznatog kao „treća faza zrinsko-frankopanskog otpora“ iz Mađarske, koji je predvodio Franjo II. Rákóczy, sin Jelene Zrinske i unuk Petra Zrinskog.⁹⁷

Franjo II. Rákóczy je prije svega želio stvoriti samostalnu Mađarsku te je podignuo ustanak protiv kralja Leopolda s nadom da će se Hrvatska i Mađarska ujediniti i zajedno pobuniti protiv Beča, što se nije dogodilo. God. 1704. na saboru u Varaždinu odlučeno je da će Hrvatska radije stati na stranu kralja Leopolda te nisu podržali Rákóczyjev plan.⁹⁸

Nakon ovih događaja, situacija se u Međimurju stabilizirala pod upravom Habsburgovaca. Karlo III. 1715. izjavljuje *da se Međimurje ima smatrati sastavnim dijelom Hrvatske te je iste godine Međimurje dao u zakup grofu Ivanu Čikulinu, no već 1719. poklanja Međimurje češkom plemiću Mihalju Ivanu Althanu i njegovoj ženi Anni Mariji Pignatelly, španjolskoj markizi koja je navodno bila ljubavnica Karla III.*⁹⁹

⁹⁶ Feletar, Dragutin, Petrić, Hrvoje, Šetić, Nevio, *Zrinski & Frankopani: 100 godina od povratka u domovinu*, Meridijani, Zagreb, 2019., str. 286.

⁹⁷ Matotek, Višnja, *Međimurje u razvijenom srednjem vijeku i ranom novom vijeku*, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 71.

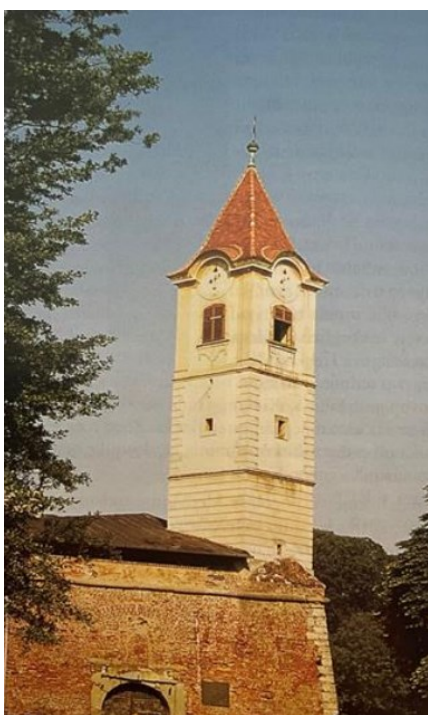
⁹⁸ Na i. mj.

⁹⁹ Na i. mj.

6.2.1. Grofovi Althani

Grofovi Althani, podrijetlom Česi,¹⁰⁰ dobili su grofovsku titulu od Marije Terezije. Međimurje su, kao što je ranije spomenuto, preuzeli 1719. i upravljali njime do 1791., kada su zbog nagomilanih dugova bili prisiljeni prodati posjed obitelji Feštetić. Ivan Althan pripojio je Međimurje mađarskoj Zala županiji 1720. te je razdoblje njihove vladavine obilježila snažna mađarizacija.¹⁰¹

Ipak, to je bilo i razdoblje mira. Grofovi Althani uredili su feudalno gospodarstvo, bili donatori brojnih crkava te su izveli značajne pregradnje čakovečke utvrde. Nakon razornog potresa 1738., u kojem je rijetko koja kuća ostala neoštećena, Althani su obnovili oštećene zidine, kule i unutrašnjost palače, vraćajući joj sjaj i ugled kakav je imala u doba Zrinskih.¹⁰² Također su podignuli novi zvonik na vanjskoj kuli, nakon što je prethodni srušen u potresu.¹⁰³

Slika 11. Zvonik koji podižu Althani na vanjskoj kuli

Slika 12. Zvonik nakon preuređenja 2021.

¹⁰⁰ Marković, Mirko, *Međimurje: stanovništvo i naselja*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2003., str. 72.

¹⁰¹ Matotek, Višnja, *Međimurje u razvijenom srednjem vijeku i ranom novom vijeku*, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 71.

¹⁰² Isto, str. 73.

¹⁰³ Na i. mj.

6.2.2. Grofovi Feštetići

Grofovi Feštetići, mađarizirani turopoljski plemići, upravljali su Međimurjem od 1791. do 1923. Glavni centar obitelji nalazio se u Keszthelyu u Mađarskoj, gdje je boravila njihova glavna loza, dok su u Hrvatskoj živjeli u Pribislavcu, nedaleko od Čakovca.¹⁰⁴

U Pribislavcu su naslijedili kuriju od obitelji Althan i Zrinski, koju su ubrzo preuredili u kaštel, mali dvorac izgrađen u pseudo-gotičkom stilu. Karakteristični elementi kaštela uključivali su šiljaste lukove i stupove na tornju koji teže ka visini, dok je na fasadi bio istaknut obiteljski grb s motivom čaplje ili vodene ptice. Unutra se nalazila knjižnica, koja je nažalost uništena u požaru.¹⁰⁵

Pod vlašću Feštetića, Međimurje je doživjelo značajan napredak. Otvorili su šećeranu koja je djelovala 12 godina, a u kojoj je korišten parni stroj – jedan od prvih u regiji – te je započela proizvodnja industrijske šećerne repe. Za potrebe šećerane izgrađene su zgrade i dva dimnjaka, no oni su uništeni u snažnom potresu 1880. Osim šećerane, Feštetići su upravljali poštanskom službom i naftnim poljima u Peklenici.¹⁰⁶

Posebice vrijedan spomena je Juraj II. Feštetić, koji je 24. travnja 1860. otvorio prvu željezničku prugu u Međimurju, koja je kretala iz Kotoribe, donjeg Međimurja. Juraj II. bio je župan Zala županije u Mađarskoj, ministar u mađarskoj vladi te vrlo uspješan gospodarstvenik.¹⁰⁷

Obitelj Feštetić dobro se prilagodila ukidanja kmetstva 1848., nakon kapitalizirajući svoja imanja. Ipak, mađarizacija je bila negativna strana njihove vladavine. Posljednji član obitelji koji je upravljao Međimurjem bio je Eugen Feštetić, koji nije bio oženjen i nažalost je prokockao i rasipao imovinu obitelji.

¹⁰⁴ Marković, Mirko, *Međimurje: stanovništvo i naselja*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2003., str. 75.

¹⁰⁵ Bunjac, Borka, Međimurje u novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec 2003., str. 113.

¹⁰⁶ Isto, str. 105.

¹⁰⁷ Isto, str. 104.-105.

6.2.3. Obitelj Knežević

Obitelj Knežević potječe iz starog hrvatskog plemstva iz Hercegovine. Od kraljice Marije Terezije dobili su titulu baruna, a 1802. dolaze u Međimurje, gdje im se dodjeljuju pavlinska imanja. Jedno od tih imanja bilo je ono Šenkovcu, no zbog učestalih sukoba s obitelji Feštetić bili su prisiljeni napustiti Šenkovec i ograničiti se na gornje Međimurje, gdje su se posvetili vinogradarstvu.¹⁰⁸

Najistaknutiji član obitelji bio je Viktor Knežević, napredni vinogradar, koji je koristio moderne prskalice i vodio detaljne zapise o uzgoju. Bio je i povezan rodbinskim vezama s banom Josipom Jelačićem.¹⁰⁹

6.3. Međimurje 1848.

U razdoblju od 1720. do 1918., Međimurje je administrativno i politički pripadalo *mađarskoj županiji Zala, sa sjedištem u Zalaegerszegu*.¹¹⁰ Međutim, između 1720. i 1918. postoji kratko razdoblje kada je ban Jelačić Međimurje pripojio Banskoj Hrvatskoj te je ono bilo pod hrvatskom upravom od 1849. do 1861., prije nego što je ponovno vraćeno pod mađarsku vlast.

U ožujku 1848., u Mađarskoj je pod vodstvom Lajosa Kossutha izbila revolucija. Kossuth je težio stvaranju samostalne Mađarske koja bi se prostirala od Karpata do Jadrana bez Austrije, na što ban Jelačić reagira prekidom svih odnosa s Mađarima 19. travnja 1848., što je na kraju dovelo do rata.

Od proljeća iste godine, Mađari su zbog opasnosti od hrvatske vojske, koja je dolazila iz pravca Varaždina, stacionirali oko 6.000 vojnika na Dravi u Međimurju, a novačenje za pučku stražu obavljali su i po Međimurju. S druge strane, početkom rujna 1848., hrvatska

¹⁰⁸ Korunek, Marijana, „Obitelj Knežević i obnova nekadašnjeg čakovečkog pavlinskog samostana početkom 19. stoljeća – čitanje povijesnih zapisa i arheoloških tragova“. *Portal: godišnjak Hrvatskoga restauratorskog zavoda*, br. 7, 2016., str. 229.-240.

¹⁰⁹ Na i. mj.

¹¹⁰ Bunjac, Borka, Međimurje u novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec 2003., str. 81.

vojska okupljala se u Varaždinu za vojni pohod na Mađarsku. Oko 50.000 vojnika bilo je organizirano u tri divizije, šest brigada, kao i konjicu i topništvo.¹¹¹

Dana 7. rujna 1848., ban Jelačić službeno je objavio rat Mađarima, a 11. rujna pokrenuo je vojni pohod u tri pravca. Mađarska pučka straža u Međimurju brzo se razbježala bez pružanja otpora, što je omogućilo Jelačiću da bez poteškoća pripoji Međimurje Banskoj Hrvatskoj. Otpor Mađara počeo je tek kada je Jelačićeva vojska napredovala prema Lendavi, nakon čega su Mađari zapalili most kod Murskog Središća i onesposobili skele na rijeci Muri.¹¹²

Ubrzo se pojavila nova prijetnja od mađarskog ponovnog zauzimanja Međimurja, čemu su djelomično pridonijeli i sami Međimurci, razočarani hrvatskom vojskom zbog pljačke i uništavanja lokalnih usjeva. Mađari su 17. listopada 1848., pod zapovjedništvom Moritza Perzela, napali topništvom područje kod Kotoribe u donjem Međimurju, gdje su Hrvati bili preslabi da bi pružili učinkovit otpor. Oko 200 hrvatskih vojnika stradalo je u borbi ili se predalo. Kao odgovor na to, iz Zagreba je u Varaždin hitno poslan podmaršal Franz Dahlen, zamjenik bana Jelačića, kako bi organizirao obranu Međimurja.¹¹³

Međutim, sredinom studenog 1848., Perzel je shvatio da mu je položaj u Međimurju neodrživ te se povukao. Do konačnog sloma mađarske revolucije i propasti dolazi u kolovozu 1849. **Dana 19. prosinca 1849., Međimurje je službeno dodijeljeno Hrvatskoj** i postalo dio Varaždinske županije, sa statusom podžupanije. Ipak, ta odluka smatrala se privremenom, dok se ne donese odgovarajući zakon, no s dolaskom Bachovog apsolutizma, kada se vladalo naredbama, a ne zakonima, takav zakon nikada nije donesen.¹¹⁴

Od 1850., Varaždinska županija, uključujući Međimurje, podijeljena je na kotare, a jedan od njih imao je središte u Čakovcu. Za kotarskog predstojnika u Čakovcu, ministar Bach imenovao je Antona Globočnika. Međutim, već 1861., Međimurje je, bez otpora, predano natrag Mađarima.¹¹⁵

¹¹¹ Bunjac, Borka, Međimurje u novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec 2003., str. 84.

¹¹² Na i. mj.

¹¹³ Na i. mj.

¹¹⁴ Na i. mj.

¹¹⁵ Isto, str. 86.

6.4. Međimurje 1861.

Nakon uvođenja Listopadske diplome 1860.¹¹⁶, Mađari su sve snažnije zahtijevali povratak Međimurja pod mađarsku upravu. Pod pritiskom Mađara, car Franjo Josip I. i Dvorsko vijeće popuštaju, te **12. ožujka 1861. Međimurje ponovno dodjeljuju županiji Zala u Mađarskoj**, vjerojatno iz straha od nove mađarske revolucije.¹¹⁷

U ožujku iste godine, biskup Strossmayer osobno je apelirao u Beču da Međimurje ostane pod hrvatskom upravom, no njegova nastojanja nisu urodila plodom. Iako je Hrvatski sabor bio jedina institucija s ovlastima za rješavanje teritorijalnih pitanja, nije pravovremeno reagirao, čekajući novi saziv. To su Mađari vješto iskoristili, postavljajući svoje suce i bilježnike u Čakovec.¹¹⁸

Nebriga Hrvata za Međimurje očituje se i u činjenici da se u Hrvatsko-ugarskoj nagodbi iz 1868. Međimurje uopće ne spominje, čime taj problem ostaje neriješen. Prilikom pripajanja Mađarskoj 1861., Međimurci nisu pružili nikakav otpor. Mađari su ih lako pridobili podsjećajući ih na teško razdoblje Bachovog apsolutizma te naglašavajući kako su prije 1848., dok su bili dio županije Zala, uživali ustav i slobodu. Nedostatak probuđene nacionalne svijesti, kao i slab odjek Ilirskog pokreta, dodatno je otežao otpor mađarizaciji.¹¹⁹

U siječnju 1861., u Varaždinu je sazvana skupština na kojoj su većinu činili unionisti, no nije bilo niti jednog predstavnika iz međimurskog kotara koji bi mogao zagovarati ostanak Međimurja u sastavu Banske Hrvatske. S druge strane, u travnju iste godine, u Ugarskom saboru već sjedi predstavnik iz Međimurja, izabran na pučkoj skupštini u Čakovcu.¹²⁰

Kotarski predstojnik Anton Globočnik, koji se zalagao da Međimurje ostane u sastavu Hrvatske, bez protivljenja je napustio je svoj ured i službu. Nakon toga, mađarski službenici bez poteškoća su preuzeli Čakovec, gdje je uslijedila pojačana mađarizacija koja će potrajati sve do 24. prosinca 1918.

¹¹⁶ Ustavni dokument donesen 20. listopada 1860. od strane cara Franje Josipa I., kojim se ukida Bachov apsolutizam.

¹¹⁷ Bunjac, Borka, Međimurje u novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec 2003., str. 86.

¹¹⁸ Isto, str. 87.

¹¹⁹ Isto, str. 88.

¹²⁰ Isto, str. 86.

6.5. Provođenje mađarizacije

Od 1861., mađarizacija je u Međimurju sustavno provedena u svim aspektima života. Uz vjerske škole u kojima se koristio hrvatski jezik, Mađari osnivaju općinske gdje je službeni jezik bio isključivo mađarski. U Čakovcu je osnovana učiteljska škola koja obrazuje i odgaja učitelje mađariziranog podrijetla.¹²¹

Mađarizacija se, osim u školama, provodila i na sudovima, u uredima, pa čak i u vojsci, gdje je bolje poznavanje mađarskog jezika omogućavalo brži napredak. U hrvatsko narječje uvodili su mađarske riječi i širili ih putem lokalnih novina *Muraköz*. Mađari su pokušavali uvjeriti Međimurce da govore posebnim jezikom, različitim od standardnog kajkavskog južno od Drave, kako bi potkrijepili teoriju o Međimurcima kao zasebnom narodu. U hrvatsko narječje uvodili su mađarske riječi i širili ih putem lokalnih novina *Muraköz*.¹²²

Unatoč svim naporima, mađarizacija nije uspjela. Jedan od glavnih razloga za to bio je crkveni utjecaj – Međimurje je crkveno pripadalo Zagrebačkoj nadbiskupiji pa su bogoslužja u crkvama i kapelicama bila održavana na hrvatskom jeziku, koji je narod razumio i cijenio. Svećenici su, zbog svojih političkih propovijedi, često postajali sumnjivi mađarskim vlastima te su se zbog toga nerijetko bili kažnjavali zatvorskim kaznama. Mađarske vlasti su u više navrata pokušavale izdvojiti Međimurje iz zagrebačke nadbiskupije, ali do toga nije došlo.¹²³

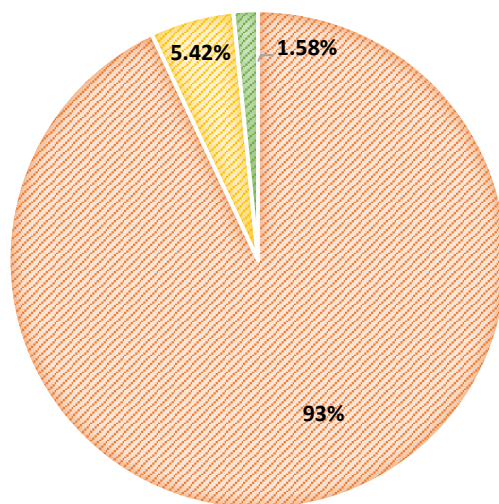
¹²¹ Frančić, Anđela, Žagar Szentesi, Orsolya. „Međimurska ojkonomija na mađarski način“. *Folia onomastica Croatica*, br. 17, 2008., str. 59.-80.

¹²² Na i. mj.

¹²³ Bunjac, Borka, Međimurje u novom vijeku, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec 2003., str. 87.

POPIS STANOVNIŠTVA MEĐIMURJA 1900.

■ HRVATI ■ MAĐARI ■ SLOVENCI, NIJEMCI I DR.

Graf 1. Popis stanovništva iz 1900. potvrđuje da se većina stanovnika smatrala Hrvatima.

Izvor: Bunjac, Borka, Bunjac, Branimir, Jahn, Julijana, Matotek, Višnja, Puzak, Ivana, Šestak, Mario, *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 92.-93.

7. SUVREMENO DOBA

7.1. Međimurje u vrijeme Prvog svjetskog rata

Nakon relativno kratkog razdoblja kada je bilo pripojeno Varaždinskoj županiji, od 1848. do 1861. godine, Međimurje je ponovo uključeno u mađarsku županiju Zala, gdje je ostalo sve do kraja 1918. godine. Tijekom Prvog svjetskog rata, u Međimurju se nije izravno ratovalo, ali su mnogi Međimurci ratovali. Najveći broj njih borio na ruskom (istočno-europskom) i talijanskom bojištu, a nešto manje njih na srpsko-crnogorskom.¹²⁴

U početku su mobilizacijom obuhvaćeni muškarci u dobi od 25. do 42. godine, dok su oni između 21. i 24. već služili vojni rok. No, kako su gubici na bojištima rasli, mobilizacija se proširila na muškarce u dobi od 17. do 52. godine, bez obzira na zdravstveno stanje ili dob. Izuzeti su bili seljaci koji su upravljali poljoprivrednim strojevima poput parnih plugova kojima su samo oni znali upravljati, kao i bogati pojedinci koji su putem potvrda o nesposobnosti izbjegavali ratne obveze.¹²⁵

Brojčani podatci o mobiliziranim, ranjenim i poginulim Međimurcima su nepotpuni, no postoje izvori koji govore o njihovim sudbinama. Primjer je Marija Grula iz Gornjeg Mihaljevca, koja je za rat dala devet sinova, a kao „nagradu“ je od cara Franje Josipa I. dobila 500 kruna i srebreni lik Majke Božje. Osobna pisma vojnika također svjedoče o teškim uvjetima na bojištima, krvavim bitkama i mnogim žrtvama.

¹²⁴ Bunjac, Branimir, *Ratne i poratne žrtve sjeverozapadnog Međimurja 1914.-1947.*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2012., str. 89.

¹²⁵ Jahn, Julijana, Međimurje u suvremenom dobu, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec 2003., str. 124.

Život u Međimurju, kao i drugdje tijekom rata, bio je izuzetno težak. Žene su ostale same bez muške radne snage, a nedostatak hrane doveo je do poskupljenja i krijumčarenja. U Murskom Središću, primjerice, seljaci su se teško borili s nedostatkom šibica, dok je jedan lokalni trgovac gomilao 40 sanduka šibica, čekajući priliku za prodaju po visokim cijenama. Kada su mještani to otkrili, opljačkali su i uništili njegovo skladište. Stanovništvo je teško podnosilo i ratne rekvizicije, koje su dodatno otežavale ionako težak život u ratnim godinama.¹²⁶

Slika 13., Međimurci prije odlaska na rusko bojište

7.2. Oslobođanje Međimurja od Mađara 1918.

Nakon četverogodišnjeg ratnog stradanja, u Međimurju je počeo rasti otpor s naglašenim nacionalnim obilježjima, koji je postao poznat kao „međimurska revolucija“. Sve je započelo u studenom 1918., kada je u Goričanu proglašena tzv. Goričanska republika, koja je trajala od 3. do 16. studenog, kada ju je mađarska vojska ugušila. Bunt se iz Goričana brzo proširio preko Preloga na veći dio Međimurja. Kao odgovor na pobunu, župan Zala

¹²⁶ Na i. mj.

županije proglasio je 6. studenog 1918. prijeki sud, tzv. Štatarium, tijekom kojeg je stradalo oko 160 ljudi, a mnogi Međimurci pobjegli su preko Drave u sigurniji Varaždin.¹²⁷

U Varaždinu je tijekom studenog 1918. osnovan mjesni odbor Narodnog vijeća SHS, predvođen dr. Ivanom Novakom, koji je započeo pripreme za oružanu akciju oslobođenja Međimurja od mađarske vlasti. Pomoć su tražili od srpske vojske i sila Antante, no nisu je dobili jer su se saveznici držali dogovora da je Drava granica.¹²⁸

Prvi pokušaj oslobođenja, pod vodstvom majora Ivana Tomaševića, završio je porazom kod Nedelišća, nedaleko od Čakovca. U izradu drugog, detaljnijeg vojnog plana uključili su se dr. Ivan Novak, dr. Vinko Žganec, varaždinski gradonačelnik dr. Pero Magdić, Dragutin Perko, a operativni plan dopunio je i potvrdio pukovnik Slavko Kvaternik, koji je preuzeo zapovjedništvo. Pohod je započeo na Badnjak, 24. prosinca 1918., a vojska se kretala u dva pravca. Mađari su se ubrzo povukli, a Dragutin Perko je bez borbe ušao u Čakovec. Istog dana potpisana je mađarska kapitulacija. Mađari su 25. prosinca postali svjesni gubitka Međimurja te su tražili objašnjenje, ali nisu poduzeli vojne akcije, već su se oslonili na međunarodnu konferenciju u Versaillesu.¹²⁹

Prvim građanskim povjerenikom za Međimurje (ekvivalent današnjem županu) postao je dr. Ivan Novak. Ubrzo je održan sastanak u Čakovcu, na kojem su definirani važni zadaci, poput otpuštanja mađarskih učitelja iz školstva.¹³⁰

Glavna narodna skupština održana je 9. siječnja 1919. na Franjevačkom trgu u Čakovcu, gdje se okupilo oko 10.000 ljudi, što svjedoči o važnosti tog događaja. Muškarci se još nisu ni vratili s bojišta, a žene su teško mogle ostaviti svoje obitelji i organizirati prijevoz do Čakovca. Unatoč teškim uvjetima, govori dr. Ivana Novaka i dr. Vinka Žganca izazvali su burne ovacije prisutnih. Na skupštini je donesena Rezolucija kojom je odbačena mađarska vlast, a Međimurje proglašeno dijelom Hrvatske, iako je ta odluka tretirana kao privremena do konačne odluke mirovne konferencije.¹³¹

Nakon rata, u Međimurju je boravila Međunarodna vojna komisija za granice, koja je potvrdila hrvatski karakter ovog kraja. Odluku je dodatno podržala zbirka pjesama

¹²⁷ Jahn, Julijana, Međimurje u suvremenom dobu, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec 2003., str. 126.

¹²⁸ Isto, str. 128.

¹²⁹ Isto, str. 129.

¹³⁰ Isto, str. 130.

¹³¹ Na i. mj.

Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja, koju je 1916. u Zagrebu objavio dr. Vinko Žganec. Nedavno, 2018., *međimurske popevke* uvrštene su na UNESCO-ov popis nematerijalnih kulturnih dobara čovječanstva. Međimurska popevka inače se izvorno izvodila *a cappella*, bez instrumentalne pratnje, a najstariji zapis međimurske popevke stihovi su pjesme „Lepi Ive terga rose“ u monografiji „Natale solum magni...“ pavlina Josipa Bedekovića Komorskog.¹³²

Konačno, mirovnim ugovorom u Trianonu (paviljon Versaillesa), potpisanim 4. lipnja 1920., Međimurje je i pravno postalo dio Hrvatske (do travnja 1941.).¹³³

7.3. Međimurje u vrijeme Drugog svjetskog rata

Na početku Drugoga svjetskog rata, u travnju 1941., na teritoriju Hrvatske uspostavljena je Nezavisna Država Hrvatska, koju je 10. travnja putem radija proglasio Slavko Kvaternik, isti onaj koji je zapovijedao oslobođenjem Međimurja od Mađara 1918. Međutim, Međimurje se nije našlo u sastavu nove države jer je odmah bilo podvrgnuto mađarskoj vlasti.¹³⁴ Međimurje je uvijek bilo smatrano neizostavnim dijelom županije Zala i Kraljevine Mađarske u svim planovima i težnjama velikomađarske politike.¹³⁵

Mađarske trupe ušle su u Međimurje 16. travnja 1941., nakon čega je službeno proglašena okupacija. Uslijedila je nova faza snažne mađarizacije – čak su i krštena imena ljudi u nekim slučajevima bila zamijenjena mađarskima, dok je hrvatski jezik bio zabranjen kao pomoćni jezik u školama.¹³⁶ Na svim javnim zgradama morale su se isticati mađarske zastave.

¹³² Bajuk, Lidija, *Međimurska popevka*, Ljevak, Zagreb, 2020., str. 73.

¹³³ Jahn, Julijana, Međimurje u suvremenom dobu, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 131.

¹³⁴ Isto, str. 141.

¹³⁵ Prebeg, Darko, *Međimurje 1941.: Međimurje u Horthyjevoj Mađarskoj (1941.-1944.)*, Despot Infnitus, Zagreb, 2022., str. 15.

¹³⁶ Šestak, Mario, Uvod, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003., str. 11.

Situacija se dodatno pogoršala 1944., kada je u Mađarskoj na vlast došla fašistička stranka *Njilaši*, čiji dolazak je donio brutalne obračune sa Židovima, intenzivirajući nasilje i represiju u Međimurju.¹³⁷

7.4. Židovi u Međimurju

Prije Drugog svjetskog rata, Židovi su imali značajan utjecaj na gospodarstvo Međimurja, posebice u razvoju financijske mreže.¹³⁸ Većina židovskog stanovništva doselila je iz Burgenlanda tijekom 18. stoljeća, a bavili su se tradicionalnim židovskim zanimanjima – bili su vlasnici tvornica, banaka i štedionica. Naseljavali su se uglavnom u urbanim sredinama, a u Čakovcu su od 1790. imali Židovsku bogoštovnu općinu, sinagogu i vlastito groblje.¹³⁹

Prije masovne deportacije Židova 26. travnja 1944., u Čakovcu je bilo popisano 605 Židova. Nažalost, kada su počela prva uhićenja, židovsko stanovništvo bilo je prikupljeno u čakovečkoj sinagogi, odakle su ih deportirali u Szombathely, a zatim u koncentracijske logore u Njemačkoj i Poljskoj, uključujući Auschwitz.¹⁴⁰

Te iste godine, 1944., čakovečka sinagoga je srušena. Na njezinom mjestu danas se nalazi Davidova zvijezda, postavljena 1997. kao spomen na stradanje međimurskih Židova.¹⁴¹

7.5. Oslobođenje Međimurja od Mađara 1945.

Nakon mađarskog zauzimanja, uslijedile su prve mobilizacije mladića u mađarsku vojsku te njihovo slanje u radne logore u Mađarskoj i Njemačkoj. Nerijetko su se Međimurci kažnjavali smrću zbog pružanja otpora mađarskoj vlasti.

¹³⁷ Jahn, Julijana, Međimurje u suvremenom dobu, u: *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec 2003., str 142.

¹³⁸ Na i. mj.

¹³⁹ Na i. mj.

¹⁴⁰ Na i. mj.

¹⁴¹ Isto, str. 143.

Zbog pojačanog mađarskog terora, mnogi su Međimurci bježali na Kalnik te su se pridružili Kalničkom partizanskom odredu koji je oslobodio Međimurje u zajedničkoj akciji sa sovjetskom Crvenom armijom i armijom Bugarske. Točnije, operacija oslobađanja započela je 1. i 2. travnja 1945., a završetkom Drugog svjetskog rata Međimurje je ušlo u sastav „druge Jugoslavije“, gdje je ostalo sve do stvaranja samostalne i nezavisne Republike Hrvatske.¹⁴²

Od 1992., Međimurje je samostalna, dvadeseta županija Republike Hrvatske sa središtem u Čakovcu. Osim Čakovca, status grada dobili su Prelog te Mursko Središće.¹⁴³

¹⁴² Na i. mj.

¹⁴³ Isto, str. 169.

8. ZAKLJUČAK

Međimurje, smješteno između dviju rijeka, Mure i Drave, tijekom povijesti prolazilo je kroz brojne promjene koje su oblikovale specifičnu kulturu i povijesnu baštinu ovog kraja. Od prapovijesti, preko rimskog doba, srednjeg vijeka i vladavine plemićkih obitelji, pa sve do suvremenog doba, Međimurje je bilo područje bogato događanjima, ali i otporno na izazove i sile koje su na njega utjecale. Kroz osmanske provale, mađarizaciju, revolucije i ratove, Međimurci su očuvali svoj nacionalni identitet, kulturu i tradiciju.

Danas je Međimurska županija prepoznata po svojoj bogatoj povijesti, bujnoj tradiciji i kulturnim dobrima koja su uvrštena na UNESCO-ovu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. Međimurska popevka, tradicijska izrada dječjih igračaka te medičarski obrt tri su kulturna blaga koja su simbol ovog područja i svjedočanstvo o radišnosti, kreativnosti i ponosu Međimuraca.

Zahvaljujući svojoj povijesti, geografskim karakteristikama i kulturnom bogatstvu, Međimurje je danas jedna od najrazvijenijih i najnaseljenijih županija Hrvatske. Njezini stanovnici s ponosom mogu reći da su dio suverene i samostalne Republike Hrvatske, čuvajući pritom naslijeđenu baštinu za buduće generacije.

LITERATURA

1. Bunjac, Borka, Bunjac, Branimir, Jahn, Julijana, Matotek, Višnja, Puzak, Ivana, Šestak, Mario, *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2003.
2. Marković, Mirko, *Međimurje: stanovništvo i naselja*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2003.
3. Dimitrijević, Stojan, Težak-Gregl, Tihomila, Majnarić-Pandžić, Nives, *Prapovijest, povijest umjetnosti u Hrvatskoj*, Naprijed, Zagreb, 1998.
4. Zagorec-Csuka, Judit, *Tragom Zrinskih*, Društvo mađarskih znanstvenika i umjetnika u Hrvatskoj, Zagreb, 2009.
5. Feletar, Dragutin, Petrić, Hrvoje, Šetić, Nevio, *Zrinski & Frankopani: 100 godina od povratka u domovinu*, Meridijani, Zagreb, 2019.
6. Bunjac, Branimir, *Ratne i poratne žrtve sjeverozapadnog Međimurja 1914.-1947.*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec, 2012.
7. Prebeg, Darko, *Međimurje 1941. : Međimurje u Horthyjevoj Mađarskoj (1941.-1944.)*, Despot Infinitus, Zagreb, 2022.
8. Bajuk, Lidija, *Međimurska popevka*, Ljevak, Zagreb, 2020.
9. Biškup, Vedrana, „Međimurje – narod, običaji, arhitektura“. *Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin*, br. 24, 2013., str. 399.-421.
10. Vučetić, Ratko, „Trgovište Prelog – obilježja povijesnog razvoja“. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, br. 25, 2009., str. 179.-190.
11. Turk, Zoran, „Srednjovjekovno plemstvo Međimurja“. *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, br. 28, 2017., str. 305.-352.
12. Korunek, Marijana, „Obitelj Knežević i obnova nekadašnjeg čakovečkog pavlinskog samostana početkom 19. stoljeća – čitanje povijesnih zapisa i arheoloških tragova“. *Portal: godišnjak Hrvatskoga restauratorskog zavoda*, br. 7, 2016., str. 229.-240.
13. Frančić, Anđela, Žagar Szentesi, Orsolya, „Međimurska ojkonimija na mađarski način“. *Folio onomastica Croatica*, br. 17, 2008., str. 59.-80.
14. https://hr.wikipedia.org/wiki/Josip_Bedekovi%C4%87_Komorski (Pristup: 25. kolovoza 2024.)
15. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=34561#> (Pristup: 25. kolovoza 2024.)
16. <https://mmc.hr/vijesti/i20200615.html> (Pristup: 18. rujna 2024.)

POPIS SLIKA I FOTOGRAFIJA

Slika 1. Neolitičko kameno oružje i oruđe (Muzej Međimurja, Čakovec) – Bunjac, Borka, Bunjac Branimir, Jahn, Julijana, Matotek, Višnja, Puzak, Ivana, Šestak, Mario, *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec 2003., str. 19. Snimio: Siniša Novak

Slika 2. Askos-kulturna posuda iz Goričana (Muzej Međimurja, Čakovec) - Bunjac, Borka ... et al., *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec 2003., str. 23. Snimio: Siniša Novak

Slika 3. Posuda iz Turčišća - Bunjac, Borka ... et al., *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec 2003., str. 24. Snimio: Siniša Novak

Slika 4. Rimska stella iz Čakovca - Bunjac, Borka ... et al., *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec 2003., str. 27. Snimio: Siniša Novak

Slika 5. Kameni žrtvenik iz Sv. Martina na Muri - Bunjac, Borka ... et al., *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec 2003., str. 31. Snimio: Siniša Novak

Slika 6. Ulaz u selo Mihovljan –

https://bs.wikipedia.org/wiki/Mihovljan_%28%C4%8Cakovec%29# (25. kolovoza 2024.)

Slika 7. Grb obitelji Ernušt –

https://hr.wikipedia.org/wiki/Ernu%C5%A1ti#/media/Datoteka:Grb_obitelji_Ernu%C5%A1%201t.jpg (25. ožujka 2023.)

Slika 8. Grb obitelji Zrinski –

https://hr.m.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Grb_obitelji_Zrinski.jpg (25. ožujka 2023.)

Slika 9. Grb Grada Čakovca danas -

https://hr.wikipedia.org/wiki/Datoteka:%C4%8Cakovec_%28grb%29.gif (25. ožujka 2023.)

Slika 10. Spomenik „Oproštaj” u Starom gradu Čakovec -

<https://www.facebook.com/176871975674904/photos/spomenik-opro%C5%A1taj-sprikazom-katarine-i-petra-zrinskog-i-frana-krste-frankopanaa/2525348520827226/> (25. ožujka 2023.)

Autor: Veno Jerković

Slika 11. Zvonik koji podižu Althani na vanjskoj kuli u Starom gradu Čakovec –

Bunjac, Borka ... et al., *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec 2003., str. 74.

Snimio: Mario Šestak

Slika 12. Zvonik nakon preuređenja 2021. -

<https://riznica.hr/> (25. ožujka 2023.). Print Screen fotografija točno s ovog linka.

Slika 13. Međimurci prije odlaska na rusko bojište –

Bunjac, Borka ... et al., *Pregled povijesti Međimurja*, Povijesno društvo Međimurske županije, Čakovec 2003., str. 113.

SAŽETAK

Rad istražuje povijest Međimurja, regije smještene između rijeka Mure i Drave, kroz različite povijesne epohe, od prapovijesti i rimskog razdoblja, preko srednjeg vijeka, pa sve do razdoblja habsburške vladavine i utjecaja mađarizacije. Posebna pozornost posvećena je novom vijeku, s naglaskom na vrijeme vladavine obitelji Zrinski. U radu se detaljno razmatraju razdoblja mađarske okupacije, borbe za oslobođenje i društvenih promjena koje su uslijedile. Kroz analizu povijesnih okolnosti, političkih pritisaka i kulturnih utjecaja, objašnjava se kako su ti procesi oblikovali jedinstveni identitet i kulturnu baštinu Međimurja, čija su kulturna dobra danas priznata i zaštićena na UNESCO-voj listi nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. Istražujući ključne događaje i procese, rad pruža dublji uvid u povijesne promjene koje su oblikovale današnji status Međimurja kao jedne od najrazvijenijih županija u Hrvatskoj.

Ključne riječi: Međimurje, Zrinski, mađarizacija, oslobodilački pokreti, kulturna baština

ABSTRACT

This paper explores the history of Međimurje, a region located between the rivers Mura and Drava, across various historical periods—from prehistory and the Roman era, through the Middle Ages, to the Habsburg rule and the impact of Magyarization. Special focus is given to the early modern period, particularly the reign of the Zrinski family. The paper examines in detail the periods of Hungarian occupation, the struggles for liberation, and the subsequent social changes. By analyzing historical circumstances, political pressures, and cultural influences, the study highlights how these forces shaped the unique identity and cultural heritage of Međimurje, with its traditions now recognized and protected by UNESCO as part of the Intangible Cultural Heritage of Humanity. Through an investigation of key historical events and processes, the paper offers a deeper understanding of the transformations that have contributed to Međimurje's current standing as one of Croatia's most developed regions.

Keywords: Međimurje, Zrinski, Magyarization, liberation movements, cultural heritage

Sažetak prevela: Marta Magaš, studentica povijesti i engleskog jezika i književnosti